

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd

Bakalářská práce

Historie školy v Bechyni v letech 1900-1950

Vedoucí práce: prof. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Autor práce: Adam Černý

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 3.

„Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.“

Adam Černý

23. března 2021

.....

Tímto bych chtěl poděkovat svému vedoucímu práce Prof. ThLic. PaedDr. Martinu Weisovi, Th.D za metodické vedení mé práce a především za jeho cenné rady a připomínky. Děkuji také rodině a svým přátelům za podporu na cestě studiem.

Obsah

Úvod.....	5
1 Historie a popis města Bechyně	6
1.1 Historie a popis	6
2 Historie bechyňského školství.....	7
2.1 Historie školství	7
3 Období v letech 1900-1913	10
3.1 Stručná charakteristika tehdejší doby.....	10
3.2 Události na Bechyňské škole v letech 1900–1913.....	11
4 Období v letech 1914–1918.....	15
4.1 Stručná charakteristika tehdejší doby.....	15
4.2 Události na Bechyňské škole v letech 1914-1918.....	17
5 Období v letech 1918-1938	22
5.1 Stručná charakteristika tehdejší doby.....	22
5.2 Události na Bechyňské škole v letech 1918-1938.....	25
6 Období v letech 1939-1945	32
6.1 Stručná charakteristika tehdejší doby.....	32
6.2 Události na Bechyňské škole v letech 1939-1945.....	34
7 Období v letech 1945-1950	42
7.1 Stručná charakteristika tehdejší doby.....	42
7.2 Události na Bechyňské škole v letech 1945-1950.....	43
Závěr.....	50
Seznam použité literatury	51
Abstrakt.....	53
Abstract.....	54
Seznam příloh	55
Přílohy.....	56

Úvod

Jako student Teologické fakulty studuji program s názvem Pedagogika volného času. Pro tento program byla vypsána mimo jiné rámcová témata dějiny školy v konkrétním časovém úseku a na konkrétním místě. Toto téma jsem si vybral a bylo mi přiděleno. Po dohodě s vedoucím práce bylo téma konkretizováno na dějiny Základní školy v Bechyni v letech 1900-1950.

Cílem práce bude stručně představit historii školství v městě Bechyni a pak se blíže zaměřit na konkrétní časové úseky. Vzhledem k událostem v našich dějinách jsem zvolil období od roku 1900 do roku 1950. Chci, aby čtenář této práce získal základní povědomí o tom, jak škola v těchto letech vypadala, jak na škole probíhal běžný rok a jak její fungování ovlivňovaly události, které se odehrávaly na domácí půdě, ale i ty, které hýbaly světovými dějinami.

Tato práce bude strukturována podle jednotlivých časových období, kde krátce popíšu události, které se odehrály doma i ve světě a pak popíšu události na bechyňské škole. Hlavním zdrojem informací o městě Bechyni bude publikace od Rudolfa Krajíce, Bechyně, historické město nad Lužnicí,¹ ze které budu čerpat základní informace především o samotném městě a dále bližší informace o historii a vývoji bechyňského školství. Dalším důležitým zdrojem budou školní kroniky bechyňské školy, které jsou dostupné online. Zpracování této práce bude probíhat metodou přímou a komparativní.

Byl bych moc rád, kdyby byla tato práce přínosem, například pro současné či budoucí studenty školy, ať už jako zdroj historických informací, nebo jen jako nástroj k tomu, aby si vytvořili představu o tom, jakou historickou cestu jejich škola ušla. Stejně tak budu rád, pokud moje práce zaujme třeba jen zájemce o bechyňské dějiny, nebo dějiny školy, kteří se budou chtít něco dozvědět z historie a fungování této instituce, která v průběhu dějin neměla vůbec jednoduchou cestu, ale která se vždy dokázala s nástrahami doby vypořádat.

¹ KRAJÍC, Rudolf. Bechyně-historické město nad Lužnicí. Bechyně: Městský úřad, 2000.

1 Historie a popis města Bechyně

1.1 Historie a popis

„Když před více než 670 lety zakládal český král Jan Lucemburský město Bechyni, jistě netušil, že je možno dobu osídlení tohoto místa počítat již na tisíciletí. Výhodná strategická poloha bechyňského ostrohu zaujala totiž osadníky už v dobách dávno minulých.“²

Jihočeské město Bechyně se nachází v krásné lesnaté krajině na soutoku řeky Lužnice a říčky Smutné, cca 20 km od Tábora. Bechyně byla založena Janem Lucemburským kolem roku 1323, ovšem její první osídlení by se mohlo datovat do střední doby bronzové (cca 1500 př. n. l.).³ Před Janem Lucemburským v roce 1268 získal místo, kde dnes leží Bechyně, král Přemysl Otakar II.⁴ Později se nejvýznamnějšími majiteli Bechyně stali Šternberkové, na které upomínají náhrobní kameny v klášterním kostele. Nejznámějším majitelem byl Petr Vok z Rožmberka.⁵ V současné době patří Bechyně pod Táborský okres a má 5000 tisíc obyvatel.⁶

Dnešní podoba města Bechyně a život v ní je výsledkem vývoje, který sahá několik set let zpátky. Stejně tak má na dnešní podobu vliv několik důležitých okolností. Asi nejdůležitější je lokalita, hlavně krajina, ve které se město rozkládá. Vše začalo v dobách osídlení, když místní území nabídlo bezpečné místo k životu a dostatek důležitých zdrojů jako je voda, dřevo, výrobní suroviny, a především úrodná půda pro pěstování plodin.⁷

Když mluvíme o Bechyni, nelze nezmínit i důležité tradice, které k městu neodmyslitelně patří. Jako první, co se většině lidí vybaví, když se řekne Bechyně, je bezpochyby keramika. V Bechyni se nachází přední český výrobce sanitární keramiky, ale nalezneme zde také Střední uměleckoprůmyslovou školu, která má k tomuto oboru velmi blízko. Dalším významným odvětvím je místní lázeňství, které má tradici sahající

² KRAJÍČ, Rudolf. Bechyně-historické město nad Lužnicí. Bechyně: Městský úřad, 2000. s. 7.

³ Tamtéž, s. 7.

⁴ Tamtéž, s. 7.

⁵ Tamtéž, s. 11.

⁶ Český statistický úřad: Počet obyvatel v obcích k 1.1.2020. Praha. 30. dubna 2020. [cit. 2020-05-01] <Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112019>>

⁷ KRAJÍČ, Rudolf. Bechyně-historické město nad Lužnicí. Bechyně: Městský úřad, 2000. s. 54.

2 Historie bechyňského školství

2.1 Historie školství

Asi nejstarší dochovaná zpráva o existenci školy v Bechyni je z roku 1490. V dalším dokumentu, který se dochoval a pochází ze 16. století, nařizuje majitel bechyňského panství Jindřich ze Švamberka městu „*náležitě kantora a varhaníka vydržovati pro vzdělání městských dětí.*“⁸

K roku 1633 se váže další jméno, a to rektora Jakuba Vyškovského, který měl vyučovat ve svém době, vedle Pražské brány. V roce 1699 zaznívá další jméno bechyňského učitele Václava Mayera. V 18. století se vyučovalo ve škole, která stávala v zahradě děkanství. Budovu tvořila jedna třída, kuchyňka a byt učitele. Z učitelů jsou známí pouze tři poslední, Jan Pokorný, jeho syn Florian a německý kantor Václav Blatterbauer. Dva posledně jmenovaní patrně zažili i otevření nové školní budovy, která byla zřízena v Klášterní ulici v roce 1789, na místě nepoužívaných stájí. Ovšem do budoucna ani tato budova nedokázala uspokojit potřebu velkého počtu žáků, a tak to bylo řešeno pronajímáním různých místností po celém městě, kde se mohla výuka odehrávat.⁹

Pokud se přesuneme do roku 1835, v tu dobu navštěvovalo školu již 271 žáků. Bylo tedy nutné, aby učitelům s chodem školy a péčí o děti pomáhali další pracovníci, kteří se starali například o stav školy či její vytápění. V roce 1853 byl schválen záměr školu rozšířit, ale vzápětí z finančních důvodů zase zamítnut. V roce 1861 se dokonce uvažovalo, že by vedle zámku byla postavena úplně nová škola, problém nastal opět s financováním. Tuto stavbu měl financovat patron školy Karel Paar, který se ale patronátu nad školou vzdal z důvodu vzniku nového školního zákona o patronaci.¹⁰

Roku 1870 ze školy odešel Jan Lapáček, který se snažil po dobu celého svého působení zlepšovat poměry na Bechyňské škole a který se zasloužil například o zřízení školní knihovny. V roce 1847 byla zřízena soukromá jednotřídní škola, která byla pro

⁸ KRAJÍC, Rudolf. Bechyně-historické město nad Lužnicí. Bechyně: Městský úřad, 2000. s 76.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž, s. 77.

židovskou obec a vyučovacím jazykem byla němčina. O tom, jak probíhala její činnost, nebo do kdy byla vedena nejsou dochovány bližší informace.¹¹

Stále bylo velkým problémem nalézt vhodnou budovu, kde by bylo možné školu provozovat. Tak byla roku 1847 zřízena místní školní rada, která měla pomoci tento problém vyřešit. Podařilo se získat opuštěný a neobyvatelný špitál, který sídlil vedle kláštera. Byl to dar od knížete Paara a byla zde myšlenka předělat ho na druhou školní budovu, která byla žalostně potřebná. Tato myšlenka však nebyla ze strany úřadů a veřejnosti přijata, a tak došlo pouze k drobným a nejnnutnějším úpravám.¹²

Na konci 19. století se opět v obci začala řešit otázka nové školní budovy, která by dostačovala počtu žáků, který v tomto roce dosahoval téměř k čtyřem stovkám. Výsledkem mnoha jednání bylo že v roce 1896 byla postavena a zkolaudována nová škola, a to na Libušině třídě. Tato jednopatrová budova se přibližovala dnešní podobě, kterou v Bechyni můžeme vidět. Počátkem 20. století byl otevřen druhý stupeň měšťanské školy, toho času pouze pro chlapce, kterých do školy docházelo 46. V následujících letech bylo dívkám umožněno školu taky navštěvovat, a tak dosáhnout stejného vzdělání, jako chlapci. To byl první případ koedukace, tedy společného vzdělávání dívek a chlapců současně.¹³

Po první světové válce nebyla situace lehká, ale nová školní budova byla potřeba, a tak bylo v roce 1922 rozhodnuto o stavbě nové. To se však nesetkalo s pochopením mezi místními, a tak ačkoliv už byly přípravy v plném proudu a byl například vykoupen i pozemek, kde měla škola stát, se stavba nakonec nekonala. Škola musela počkat celých šest let a teprve pak, v roce 1928 se podařilo stavbu školy prosadit a zahájit tak stavební práce. Stavbou byla pověřena Bechyňská firma Krasu a spol., která počátkem měsíce března započala výkopové práce, a to za plného provozu školy. V září, když se vrátili žáci do školy, probíhaly už finální práce a dokončování stavby. 22. října bylo vše oficiálně a úředně schváleno a škola byla způsobilá k tomu, aby plnila svůj účel. Do roku 1946 byla měšťanská a obecná škola společně, což se však mělo změnit, a byla vytvořena dvě

¹¹ KRAJÍČ, Rudolf. Bechyně-historické město nad Lužnicí. Bechyně: Městský úřad, 2000. s 77.

¹² DROCÁR, Jan; LOUŽECKÝ, Pavel. Historická šlechta: Paar – základní údaje. www.historickaslechta.cz [online].

¹³ ČORNEJOVÁ, Ivana, Tomáš KASPER, Dana KASPEROVÁ, et al. Velké dějiny zemí Koruny české. Praha: Paseka, 2020, s. 73.

oddělená zařízení. Obecná škola zůstala v přízemí budovy a měšťanská se přestěhovala do prvního patra.¹⁴

Koncem 50. let 20. století se opět opakoval problém s narůstajícím počtem žáků a nedostatkem prostor. Řešilo se to všemi možnými způsoby. Byla snaha hledat učební objekty, které by byly pro výuku vhodné a byly mimo hlavní školní budovu. Tak jako v minulosti byla zahájena mnohá jednání, která vyústila až v roce 1964, kdy bylo rozhodnuto, že se v Bechyni postaví další nová školní budova, ta měla podle návrhu stát v mezi ulicemi Písecká, Libušina a Čechova. O pouhé dva roky později již v této nové školní budově započalo vyučování. Nové rozdělení tedy bylo následující; na škole "staré", tak se říkalo škole v Libušině ulici, zůstaly třídy od první do páté, a na novou školu se přesunul celý druhý stupeň a část tříd pátých a třetích.¹⁵

¹⁴ KRAJÍČ, Rudolf. Bechyně-historické město nad Lužnicí. Bechyně: Městský úřad, 2000. s 79.

¹⁵ Tamtéž.

3 Období v letech 1900-1913

3.1 Stručná charakteristika tehdejší doby

Přelom století 19. a 20. je obdobím vzniku nových politických stran. Důvodem, proč tyto strany vznikaly, bylo čím dál větší potřeba chránit zájmy různých specifických skupin, jako například profesních, ale i názorových. V roce 1898 byla založena Česká strana národně sociální, skládající se především z dělníků, drobných živnostníků či úředníků. Tato strana vznikla jako důsledek nacionalistického napětí, které v prosinci 1897 propuklo v hlavním městě a následovalo do měst dalších. V lednu 1899 vznikla strana agrární, která stejně jako strana národně socialistická usilovala o politickou nezávislost. V čele strany se prosadil Antonín Švehla. Další stranou, která neměla tolik členů, za to byla velmi silná v oblasti názorů, byla strana realisté, kterou vedl univerzitní profesor T. G. Masaryk, který kladl veliký důraz na vzdělání.¹⁶

Důležité období bylo v květnu 1907 kdy proběhly volby do říšské rady. Tyto volby proběhly již na základě všeobecného volebního práva, které bylo získáno na základě četných demonstrací a manifestací. Výsledek voleb byl přívětivý především pro stranu agrární a sociálně demokratickou.¹⁷

Přelom nového století byl významný nejen z politického hlediska, ale také z průmyslového. S příchodem elektrické energie přišlo mnoho změn. Vývoj elektromotoru, elektrická oblouková lampa, elektrické tramvaje a zkrátka ve všech odvětvích nastupovala elektrifikace, což znamenalo ústup například parního stroje. Do vývoje nových elektrických součástek se dala firma Emilia Kolbena pozdě známá jako ČKD. Mladoboleslavská firma Laurin a Klement zase vyráběla nejdříve jízdní kola, ale s postupem času i motocykly a později automobily. Například v Kopřivnici spatřil světlo světa roku 1897 první automobil na českém území. Dostal název Präsident, později byla tato firma nazvána TATRA.¹⁸

Zatímco průmysl byl na vzestupu, již v tomto období byla zahájena devastace krajiny, především na severu Čech a v ostravské oblasti. Byla zde významná těžba uhlí a

¹⁶ ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s. 108.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Tamtéž, s. 109.

začínaly se zde tvořit chemické a železářské závody, nejznámější byl v Ústí nad Labem. Nikdo si tenkrát bohužel neuvědomil, že tím začalo devastování krajiny jako jsou například Beskydy, Polabí, a okolí Ohře.¹⁹

Díky elektrifikaci a zavedení elektrického osvětlení, především ve městech, začal se transformovat denní a životní cyklus obyvatel, najednou bylo možné déle pracovat, déle studovat a den se tím výrazně prodloužil. S prodloužením denního rytmu obyvatel vznikalo mnoho nových aktivit a typů zábavy. Ne však každý si takový život mohl dovolit. Některé sociální rozdíly byly diametrální. Na jedné straně se hojně stavělo, především nové přepychové vily ve městech a na straně druhé se některé skupiny obyvatel potýkaly až s existenčními problémy. Zcela na okraji společnosti se často pohybovaly některé romské rodiny z bývalého žižkovského ghetta, nebo z některých částí Starého města v Praze. Romské rodiny tedy často volily kočovný způsob života.²⁰

Co ovšem vzkvétalo bylo umění a česká kultura. Ve světě zazněla jména jako Antonín Dvořák, Leoš Janáček, a další slavná jména, která se ve světě dočkala uznání. Proslavili se i někteří čeští malíři, a to na místech nejvyšších, byli jimi třeba František Kupka či Alfons Mucha. Důvodem proč se hudbě a umění dařilo bylo to, že toto odvětví nepodléhalo jazykové bariéře, a tak mohli čeští umělci dávat plně najevo svůj talent. To se ovšem nedalo říct o české literatuře, ta takový úspěch nesklízela.²¹

Díky tomu, že se většina židů hlásila k německému jazyku, došlo poměrně k výraznému proslavení české země ve světě – pocházeli odtud například S. Freud, F. Kafka, G. Mahler a před první světovou válkou se na pražské univerzitě pohyboval fyzik A. Einstein.²²

3.2 Události na Bechyňské škole v letech 1900–1913

V této podkapitole se budu věnovat událostem a dění na bechyňské škole, větší pozornost budu věnovat událostem mimořádným, ale popíšu vždy i pravidelně se opakující události a činnosti na škole.

¹⁹ ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s.109.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž.

Začátek školního roku

Začátek školního roku měl většinou až na výjimky stejný průběh. První školní den proběhl zápis žáků, uskutečnilo se společné shromáždění v chrámu páně a při této příležitosti přečetl třídní učitel shromážděným žákům pravidla slušného chování.²³ Byla sloužena slavnostní bohoslužba a zpívaly se náboženské písně.²⁴ Jedinou výjimkou byl školní rok 1902-1903, kdy zahájení školního roku neproběhlo tradičně jako vždy, protože Bechyní zrovna procházelo vojsko, a tak byla škola využita pro vojenské účely, sloužila jako kancelář.²⁵

Pravidelné oslavy Jeho Veličenstva císaře a císařovny

Oslavy jmenin Jeho Veličenstva císaře a Jejího Veličenstva císařovny byly oslaveny 4. října a 19. listopadu. Slavnost se konala ve františkánském kostele. Tato událost se také opakovala s každoroční pravidelností.²⁶

Elektrická dráha Tábor-Bechyně

Vždy, když se v Bechyni konala nějaká slavnostní událost, byla většinou přizvána škola, aby se spolupodílela na organizaci, ať už šlo o pomoc s výzdobou, či slavnostní vystoupení žáků, zpěvy a recitace. Jinak tomu nebylo ani v červnu 1903, kdy byla slavnostně spuštěna první elektrizovaná dráha v Čechách. Dne 24. května 1903 byli uznáni ti, kteří se podíleli, nebo měli zásluhy, které byly spojené s elektrickou dráhou Tábor – Bechyně. Mezi nimi také učitel K. Kohout, který připravoval zpěvy k slavnostnímu otevření dráhy. Byl pochválen knížetem J. Lobkovicem. Dne 8. června přijel první vůz po nové dráze Tábor – Bechyně, ke slavnostnímu otevření dráhy byli pozváni všichni členové učitelského sboru, zároveň také ke slavnostnímu banketu. 21. června pak proběhlo slavnostní zahájení jízdy. Zároveň u této příležitosti byla otevřena výstava keramické a měšťanské školy, ke které se dochovala fotografie.²⁷

²³ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1879–1904, s. 151.

²⁴ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 70.

²⁵ Tamtéž, s. 7.

²⁶ Tamtéž, s. 4.

²⁷ Tamtéž, s. 14.

Spor s obcí Radějice

Při zápisu do měšťanské školy zakázala místní školní rada přijímat žáky z okolní vesnice Radějice, protože obec nezaplatila slibovaný příspěvek na měšťanskou školu 300 korun. Obec Radějice se odvolala k okresní školní radě a ta rozhodla v její prospěch. Škola se odvolala k zemské školní radě a ta rozhodla souhlasně s okresní školní radou. Proto se místní školní rada odvolala k ministerstvu, to jí dalo za pravdu, a obec Radějice tedy musela vyrovnat dluh a zaplatit 300 korun jako příspěvek škole.²⁸

Oslava 60letého panování Císaře Františka Josefa I.

Roku 1908 proběhla veliká školní slavnost na oslavu 60letého panování Císaře Františka Josefa I. Slavnost se konala v sále bechyňského hotelu, který vyzdobili učitelé. Proběhla slavnostní děkovací bohoslužba, které se účastnili žáci, učitelé i rodiče žáků. Několik slov pronesl ředitel školy. Zpívaly se vlastenecké písně a recitovaly básně. Po slavnosti dostaly děti volno, ve kterém se konaly oslavy ve městě mezi občany.²⁹

Organizační záležitosti školy

V těchto letech proběhlo vybavování školní budovy, škola obdržela novou rotační tabuli, která umožňovala lepší psaní. Dále pak 12 stolků na kreslení a 36 židlí. Do všech třetích ročníků byly pořízeny koše na papír a nové věšáky na oblečení a nad všechny dveře tříd nápisy. Pak také držáky na výkresy a rámeček na rozvrh hodin, nové železné pravítko. Byla opravena bradla a tyč na šplhání. Na žádost ředitele byla zpevněna rozměklá cesta z ulice ke dveřím školy.³⁰

Ve školním roce 1906-1907 zavedla zemská školní rada v celém království Českém stejný druh sešitů.³¹

Konaly se také schůzky s rodiči žáků, které měly ale velmi slabou účast. Učitel pronesl několik slov, pak také ředitel školy a na závěr ukázali rodičům nejlepší práce žáků.³²

²⁸ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 35.

²⁹ Tamtéž, s. 71.

³⁰ Tamtéž, s. 8-9.

³¹ Tamtéž, s. 42.

³² Tamtéž, s. 74.

Nemoci a očkování

Pravidelně školu navštěvoval pan doktor, který vždy prohlédl žáky a zhodnotil jejich zdravotní stav, provedl očkování a u některých žáků přeočkování, bohužel se ale nemoci ani epidemie škole úplně nevyhnuly. V prosinci 1902 vypukla nemoc spály v rodině učitele K. Pekaře, a proto nesměl po dobu 7 týdnů do školy. V únoru 1903 se vyskytla spála v rodině učitele A. Chlebodára, a v rodině učitele K. Kohouta propukly plané neštovice. V červnu téhož roku byla škola na čtrnáct dní zavřena kvůli spalničkám.³³

Ostatní události v Bechyni

Kvůli uzavření školy ve Vídni ve třetím okresu, přišli v listopadu 1911 do Bechyně tři žáci. Ubytování se jim dostalo u místních obyvatel, kde měli vše zdarma. V únoru 1912 odešli zpět do Vídně. Jedna žákyně se opět vrátila v dubnu 1912.³⁴

V prosinci 1912 navštívil školu mladý pán Alfons Paar, osmiletý hrabě z rodu Paaru, budoucí majoritní pán rodu Paarovského. V doprovodu své vychovatelky si prohlédl školu a žáci mu zazpívali písně.³⁵

Během školního roku 1912 byl otevřen ve městě nový vodovod pitné vody, zřízena síť elektrického vedení z Dobronic a ke konci roku se začalo používat pouliční osvětlení některých ulic.³⁶

Zavedení koedukace na škole

V září roku 1912 byla poprvé na zkoušku zavedena koedukace, zatím na 3 roky za těchto podmínek: ve třídě nesměl být větší počet dívek než 20 % z celkového počtu hochů, tělocvik a ženské ruční práce se budou vyučovat na náklady místní školské rady. Na začátku školního roku 1912-1913 bylo přijato 7 dívek.³⁷

³³ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 24.

³⁴ Tamtéž, s. 93.

³⁵ DROCÁR, Jan; LOUŽECKÝ, Pavel. Historická šlechta: Paar – základní údaje. www.historickaslechta.cz [online].

³⁶ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 102.

³⁷ ČORNEJOVÁ, Ivana, Tomáš KASPER, Dana KASPEROVÁ, et al. Velké dějiny zemí Koruny české. Praha: Paseka, 2020, s. 73.

4 Období v letech 1914–1918

4.1 Stručná charakteristika tehdejší doby

Ačkoliv byl následník rakousko-uherského trůnu František Ferdinand d'Este varován, aby se vyvaroval návštěvy bosenského hlavního města Sarajeva, neuposlechl tato doporučení, a to se mu bohužel stalo osudným. Dne 28. června 1914 byl na něho a jeho ženu hraběnku Žofii Chotkovou spáchán atentát. Oba tento atentát nepřežili.³⁸

Atentát spáchali členové nacionalistické organizace s názvem Mladá Bosna, které ovšem vycvičila srbská organizace Černá ruka. Samotný atentát spáchal teprve sedmnáctiletý chlapec Gavrilo Princip, který byl odsouzen na dvacet let vězení, které si odpykal v Terezíně, kde zemřel na tuberkulózu.³⁹

V důsledku atentátu vyhlásilo Rakousko-Uhersko válku Srbsku a tím odstartovala 1. světová válka. Na jedné straně tedy Rakousko-Uhersko spolu s Německem a Itálií jako Trojspolek a na straně druhé jako tzv. Dohoda byly státy Francie, Velká Británie a Rusko, pokud hovoříme o hlavních představitelích.⁴⁰

Rakousko spolu s Německem se domnívalo, že válka bude mít v celku rychlý průběh, opak byl ale pravdou. Celý konflikt se proměnil ve válku zákopovou, která se rozdělila na několik front. Na západě byla fronta mezi Francií a Německem, na východní šlo o střet Ruska s centrálními mocnostmi a na jižní proti sobě měřily síly Rakousko a Itálie. Pokud se podíváme, kde bojovali čeští muži v uniformách Rakouska, byly to všechny fronty, krom západní. Tato válka přinesla mnoho nového v oblasti zbrojení a bojových metod, přišly nové vynálezy jako například tank či kulomet, a do boje byla zapojena například letadla či bojové plyny a jiné chemické zbraně.⁴¹

V českých zemích po vyhlášení mobilizace nastoupili muži vojenskou službu poslušně, i když ne úplně s velkým nadšením. Český národ se totiž moc s rakouskými názory a zájmy neztotožňoval. Rakousko to velmi silně opětovalo skrze různé restriktce a omezení vůči českému národu – byla zastavena činnost Sokola, v tisku se objevovala

³⁸ ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s. 110.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ RYCHLÍK, Jan. 1918: rozpad Rakouska-Uherska a vznik Československa. Praha: Vyšehrad, 2018, s. 29.

⁴¹ Tamtéž.

velmi důrazná cenzura. Česká politická scéna podporu válečnému snažení Rakouska nevyjádřila. Nikdo si ani ve snu nedokázal představit rozpad Rakouska-Uherska. Nikdo, až na jednoho politika, tím byl T. G. Masaryk.⁴²

T. G. Masaryk opustil Rakousko a přesunul se do Ženevy, obklopil se E. Benešem a M. R. Štefánikem. V jeho hlavě se rodila myšlenka na samostatný československý stát, který si dokázal představit, ale pouze za předpokladu rozpadu rakousko-uherské monarchie. Po smrti Františka Josefa I. se však v českých zemích situace poněkud změnila. Po nástupu Karla I. se česká politická scéna ocitla v hledáčku pozornosti. V roce 1917 byla svolána říšská rada a česká veřejnost si přála, aby naši političtí představitelé vyjádřili jasný postoj, který český lid zaujímal. Tento postoj byl dokonce podpořen výzvou spisovatelů, vědců a částí odborné veřejnosti.⁴³

Válka už se nějaký čas vlekla a nabalovaly se na ní další problémy, které trápily obyvatele Rakouska-Uherska. Byl hlad, čím dál častější stávky a začínající hospodářská krize. V rakousko-uherské armádě docházelo ke vzpourám, to vše nahrávalo T. G. Masarykovi, v jeho plánu o samostatný stát.⁴⁴

Jedním z prvních kroků, vedoucím k úspěšnému osamostatnění se, bylo uznání Masarykovi národní rady československé, jako představitele budoucí československé vlády. Toto uznání přišlo jako první od Francie, později se přidala Velká Británie, a nakonec i USA. Masaryk disponoval podporou československých krajanů v USA ohledně samostatnosti Čechů a Slováků.⁴⁵

Důležitým momentem byl 14. říjen 1918, kdy došlo k tzv. generální stávce socialistických stran, která probíhala v českých městech. I když to v tu dobu bylo poněkud předčasné, docházelo k vyhlášení samostatnosti, ale později to mělo svůj vliv. Čím dál silnější vůli českého národa nedokázal oslabit ani císařský manifest, který měl federalizovat monarchii. 28. října 1918 vyjádřil rakousko-uherský ministr zahraničí ochotu vést jednání o příměří, to ale český lid pochopil jako vítězství, a tak se v ulicích

⁴² NEDOROST, Libor. Češi v 1. světové válce. Praha: Libri, 2006. s. 12.

⁴³ ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s. 111.

⁴⁴ RYCHLÍK, Jan. 1918: rozpad Rakouska-Uherska a vznik Československa, s. 30.

⁴⁵ Tamtéž.

začalo oslavovat. Lidé vyšli do ulic. Ještě toho dne byl vydán zákon o zřízení samostatného československého státu.⁴⁶

4.2 Události na Bechyňské škole v letech 1914-1918

*„Tento školní rok byl zahájen ředitelem A. Kozákem, za hřmění děl války světové“.*⁴⁷

Smrt následníka trůnu

28. června 1914 zasáhla všechny tragická zpráva o atentátu na následníka trůnu jeho císařskou a královskou výsost Františka Ferdinanda d'Este s chotí Žofií. Učitelský sbor předložil soustrast k nejvyššímu trůnu skrze hejtmanství. Dne 3. července konaly se smuteční bohoslužby a všem žákům a učitelům bylo zemskou školní radou přikázáno nevyjadřovat se nevhodně k této tragické události.⁴⁸

1. světová válka

Počátkem roku 1915 bylo několik učitelů povoláno k vojenské službě, byli to Josef Novák, František Pánek a dobrovolník Adolf Hedoma, který se do školy přihlásil na výpomoc bez nároku na mzdu. Všichni tito nastoupili takzvanou domobraneckou službu. Josef Novák byl povolán k 40. pěšímu pluku, zúčastnil se tažení proti Rusku, bojoval v Karpatech, a když ho stihlo revma, byl dán do léčení. Po léčení navštívil školu v Bechyni na krátké dovolené a velmi smuten se loučil se všemi slovy *„loučím se s vámi nerad, zdá se mi, že nikoho z vás více neuvidím.“*⁴⁹ Tento ubohý hoch měl bohužel pravdu, po léčení byl opět povolán na obranu Karpat, kde byl zasažen a kde padl, za císaře a za vlast 3. února 1915.⁵⁰

Následkem vpádu Ruska do Haliče muselo mnoho Poláků opustit svou vlast. Do Bechyně tedy přišlo mnoho občanů Polska, mezi nimi i mnoho židů. Měli hodně dětí a bylo potřeba se o ně nějak postarat. Bylo důležité zajistit jim i vzdělání a jelikož byla volná třída zřízena v městském hotelu, umístili se tam. Byla upravena a vyučování začalo

⁴⁶ HUŠEK, Petr a Josef SMOLÍK. Politický systém a politické strany České republiky. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2019, s. 18.

⁴⁷ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940 s. 124.

⁴⁸ Tamtéž, s. 113.

⁴⁹ Tamtéž, s. 114.

⁵⁰ Tamtéž, s. 125.

v únoru 1915. Mnoho rodičů tuto Polskou školu nevyužilo, ale poslali děti do měšťanské školy. Polské děti se velmi rychle naučily česky.⁵¹

„Konec války ukázal se nedozírný. Veškeré naděje nás opustily, je potřeba připravit se na mnohé neznámé, ale vytušené strasti.“⁵²

Z Haliče přicházeli další Poláci a židé, kteří byli ubytováni, kde bylo zrovna místo. V soukromích bytech a v lázních. Ti v lázních byli neskutečně nečistotní a ničili vybavení pokojů, proto museli být v květnu vystěhováni a pokoje kompletně vyčištěny. V září přišlo 141 Italů, kteří měli 47 dětí školou povinných, byla pro ně zřízena třída v hotelu Protivínka. Uprchlíci dostávali denní podporu jak finanční, tak oděvy i věci na topení. Postupem času docházeli potraviny, proto se chodilo po domech a dělala se evidence, kolik má kdo obilí, mouky a tak dále. Na tyto potraviny se zavedly potravinové lístky. Tak například na jednu osobu bylo v té době 1,4 kilogramu chlebovin na týden.⁵³

Obyvatelé Bechyně sledovali dění na frontě a každé vítězství bylo oslavováno na svátečních bohoslužbách. V září už byli odváděni na frontu branci ve věku 43-50 let.⁵⁴

Učitelé a válka

Místní učitelé bechyňské školy byli během války velmi vytíženi, nejen, že se museli starat o vyučování žáků, ale přibýlo jim také mnoho povinností spojených s válečným stavem. Pomáhali kde se dalo a měli na starost spoustu důležitých věcí a chod některých organizací, či komisí, nebo vedení různých sbírek, které během války plnily v Bechyni důležitou roli. Učitelé Chlebodár, Kolafa, Bastl, Pekař a Kohout byli členy místní aprovizace a starali se o to, aby obyvatelé neměli nouzi. Objednávali prostřednictvím místní spořitelny mouku, hrách, cukr, mýdlo, následně to pak rozdělovali obyvatelům. Všichni učitelé byli členy místního červeného kříže.⁵⁵

Učitel A. Chlebodár byl členem válečné úřadovny a byl jmenován pořadatelem a sběratelem pro bechyňský okres. V této funkci pořádal zábavy, dětské divadlo. Vypracoval také program červeného kříže na dané týdny a byl jeho jednatel. Stal se členem okresního výboru pro propagování válečné půjčky. Získal půjčku 120.000 korun. Uspořádal mnoho sbírek a udržoval korespondenci se zdejšími lidmi, kteří byli zajati

⁵¹ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940 s. 127.

⁵² Tamtéž. s. 131.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Tamtéž.

v Rusku. Napsal přes 1200 dopisů. K. Pekař byl členem místní aprovizace a staral se o rozdělování dobytka. K. Kohout se zaměřil na společenský život v Bechyni a na to, aby ani během války neustával. V. Kolafa pečoval o rodiny mobilizovaných mužů, sepisoval zásoby a řešil zemědělské záležitosti. Učitelé byli tedy velmi důležití v této nelehké době a často tyto jejich povinnosti probíhaly na úkor vyučování. Čím déle se válka táhla, učitelé těžko snášeli, že musejí dělat práce, které se vůbec neshodují s učitelským úřadem. Nejvíce však trpěla škola, které byla prázdná a bez vyučování.⁵⁶

Nařízení a zákazy

Během války bylo vydáno mnoho nařízení a zákazů. Například bylo nařízeno, aby se dětem důrazně vysvětlilo, že mají šetřit s potravinami. V souvislosti se školní docházkou bylo stanoveno, aby byly děti přibrány k zemědělským pracím, a byla jim dána úleva ve školní docházce. V březnu přišlo nařízení, že děti musí trpět tzv. újmy. To znamenalo, že každé dítě se muselo jeden den v týdnu něčeho vzdát ve prospěch Červeného kříže, šlo především o potraviny. V červnu bylo po obyvatelích žádáno, aby se vzdali zlatých předmětů a vybíralo se také železo. V červnu bylo nařízeno zavést vlastenecko-vojenskou výchovu.⁵⁷

Zákazy, které se týkaly školy byly především ohledně literatury, konkrétně učebnic, ty bylo nařízeno vyřadit a nepoužívat. Byly vyloučeny všechny čítanky a učebnice dosud používané na obecných a měšťanských školách. „*Všechny naše slavné knihy, vše bylo skončeno. Vyučujeme bez knih, jak dlouho to potrvá? Jaké nové knihy dostaneme?*“.⁵⁸ Hlavním důvodem, proč byly knihy vyloučeny byl prý zastaralý pravopis, zastaralý sloh a především to, že některé knihy byly psány proti tehdejšímu spojencům.⁵⁹

Konec války byl v nedohlednu a situace v Bechyni byla čím dál horší. Stále byl nedostatek všeho, hlavně jídla. Na venkově byla situace o něco lepší. Někteří mlynáři šidili, jak se dalo. Dávali za sto kilogramů obilí jen padesát kilogramů mouky. V té době byl prý nejhorší mlynář z Radětic, který se snažil na chudobě lidí vydělat.⁶⁰

Na jedné straně byli obyvatelé, kteří stále více bohatli a na druhé straně lidé hladovějící a chudí, kteří zoufale volali po pomoci, ženy stížené bídou chodily ode vsi ke

⁵⁶ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 133.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž, s. 134.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Tamtéž, s. 152.

vsi a prosily o prodej jakýchkoliv potravin, ale bohužel byly tvrdě odmítány. Zbohatlí hospodáři si za potraviny říkali nesmyslné ceny. Ten, komu válka zastavila obchod či živnost a musel žít ze zásob, byl na konci války na dně. Rodiny úředníků a učitelů se vzdaly všech svých úspor, ale i tak stále trpěly hladem. Nejhorší tato situace postihla ženy, které měly své muže ve válce. Jedním z nejúpornějších nařízením vlády byly takzvané ústředny. Když vydala vláda ústřednu na nějakou potravinu, ihned tato potravina zmizela z oběhu a její cena vysoce stoupla. Občané se netajili přesvědčením, že tyto ústředny byly vládou zavedeny jen proto, aby řadě obchodníků, židů pomohly k velkému výdělku a následně od nich mohla vybírat velkou válečnou daň. Nejžalostnější byla situace ohledně mouky, která se dostávala vymletá jen na 90 % a byly v ní černé nechutné zbytky všeho, říkalo se jí brunetka. Bylo velké umění z ní udělat dobré pečivo. Navíc neustávaly vojenské domovní prohlídky za účelem hledání potravin. Situace ohledně jídla a potravin byla čím dál horší, na venkově měli alespoň nějaké minimum potravin, které mohli dát dětem, ale ve městě na tom byli velmi špatně.⁶¹

Ceny některých potravin

Autor kroniky uvádí ceny několika základních potravin té doby, abychom si mohli udělat představu kolik a co v letech 1917-1918 stálo. Kilo bílé mouky vyšlo na 12 korun, vejce stálo 1,4 koruny za kus. Jedna kachna stála 30 korun, za husu si museli značně připlatit, protože stála 100 korun. Jedno malé prasátko se dalo pořídit za 400 korun a například láhev koňaku byla za 80 korun. Pokud se nebudeme o potravinách, tak dámské boty vyšly na 300 korun a pánský oblek na 1 400 korun. Pro lepší představu, v té době byla dělnická výplata 168 korun za měsíc.⁶²

Smrt Jeho Veličenstva Císaře a knížete Paara

Dne 22. listopadu 1916 zemřelo Jeho Veličenstvo Císař a Král František Josef I. A na trůn nastoupil Karel I. Zádušní mše se uskutečnila 2. prosince v místním klášteře. Mezi občany svítila naděje, že nový panovník ukončí válku, protože už zde nebyl žádný důvod v ni dále pokračovat.⁶³

⁶¹ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 138.

⁶² Tamtéž, s. 154.

⁶³ Tamtéž, s. 142.

V dubnu 1917 měl pohřeb Jeho Jasnost kníže Karel Paar. Jeho pohřbu se účastnil celý učitelský sbor a děti, protože kníže Karel byl školním dobrodincem a pravidelně dával škole peníze. Po něm se stal nástupcem devítiletý kníže Alfons.⁶⁴

⁶⁴ DROCÁR, Jan; LOUŽECKÝ, Pavel. Historická šlechta: Paar – základní údaje. www.historickaslechta.cz [online].

5 Období v letech 1918-1938

5.1 Stručná charakteristika tehdejší doby

První kroky nové republiky nebyly snadné, obyvatelé československého pohraničí, nebo také sudetští Němci, v nově formovaném Československu žít nechtěli, přáli si být začleněni pod Rakousko. Z počátku si tedy mysleli, že budou mít svou vlastní provincii a že budou mít své zástupce v říšském sněmu. Po opakované snaze československého státu o navázání spolupráce musela pohraničí obsadit československá armáda. Odpor byl potlačen a oficiálně byly hranice československého státu potvrzeny pařížskou mírovou konferencí v letech 1919-1920.⁶⁵

Politická krize vzniklá na podzim 1920, která byla iniciována sociálně demokratickou levicí vedla k jmenování úřednické vlády a měla za následek vznik komunistické strany Československa. Ta měla velkou podporu ze strany Moskvy, protože Rusko snilo o světové komunistické revoluci. Snahy Bolševického Ruska, které mělo zájem o střední Evropu zasáhly i nově vzniklou Československou republiku, například atentátem na ministra Rašína. To vedlo k přijetí zákona na ochranu republiky proti politicko-extremistickým rozvracečům státu. Vnější bezpečnost Československa se opírala o pozitivní vztahy a provázanost, kterou mělo s vítěznými mocnostmi, například s Francií.⁶⁶

Další období nové Československé republiky by se dalo považovat za klidné a prosperující. Hospodářství vzkvétalo, celkově se zlepšily poměry, a to především na venkově. Mohla za to nová pozemková reforma. Stát touto reformou zabral majetek nad 150 ha zemědělské půdy a 250 ha pak celkové vlastněné půdy. Tato reforma měla největší dopad na českou šlechtu, kterou zároveň vláda připravila o šlechtické tituly. Půdu, kterou vláda sebrala šlechtě rozdělila menším zemědělcům, a tak se z politického hlediska těšila podpory především rolníků a nižší vrstvy obyvatel.⁶⁷

Ve velkém počtu politických stran nebylo jednoduché sestavit stabilní vládu, dobře na tom byly strany, ke kterým se přikláněl prezident Masaryk, protože ten se těšil velkému

⁶⁵ ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s. 113.

⁶⁶ ZÍDEK, Petr, Jana ČECHUROVÁ, Dagmar HÁJKOVÁ, et al. Budovatelé státu: příběhy osobností, které ovlivnily vznik Československa. Praha: Knižní klub, 2018. Universum. s. 21.

⁶⁷ Tamtéž.

respekt a autoritě. Jeho vedení republiky bylo svědomité a odborné, často své myšlenky konzultoval s vědeckou scénou či spisovateli. Velmi známá byla jeho setkání s takzvanými “pátečníky“, kde se tito intelektuální odborníci scházeli a řešili tehdejší problémy.⁶⁸

Republice se v následujících letech opravdu dařilo, zaměstnanost klesla na jedno procento, v průmyslu pracovalo čtyřicet procent obyvatel, rozšiřoval se i sektor služeb. Železniční a silniční síť měla rekordní délku, a začínal i rozvoj letecké dopravy. Ve velkých městech doházelo k rozvoji hromadné dopravy. Vyvíjela se také architektura a začalo se s výstavbou nového bydlení. Nejvýše postavené společenské vrstvy budovaly luxusní vilové bydlení v těch nejlepších lokalitách. V té době bylo již samozřejmostí centrální vytápění, záchody a koupelny s teplou vodou. V některých domácnostech se objevovala tehdejší novinka, a to sice rádio. Dalo by se říct, že Československo patřilo v té době k nejvyspělejším státům světa.⁶⁹

Co se týká průmyslu, za zmínku stojí určitě symbol českého podnikání značka Baťa, která ve Zlíně vyráběla obuv. Mezi další věhlasné značky této doby patří například Škoda, Poldi Kladno, ČKD či Plzeňský Prazdroj. Tyto firmy se staraly o dobré jméno Československa i ve světě. V Československu se v té době kladl velký důraz na vzdělání, důkazem toho byla výstavba mnoha nových škol všech úrovní. V oblasti kultury vznikaly nové směry, především byl velký rozvoj v oblasti divadelní. Vznikala nová divadla, například Obrozenecké divadlo Voskovce a Wericha. V literatuře dosáhl světového úspěchu Jaroslav Hašek s *Osudy dobrého Vojáka Švejka*, nebo Karel Čapek. Někteří básníci jako třeba Vítězslav Nezval či Jiří Wolker si na své uznání na světové úrovni museli počkat do 80. let 20. stol., kdy Jaroslav Seifert, který získal Nobelovu cenu za literaturu.⁷⁰

V druhé polovině 20. stol. – měli zájem podílet se na vládě i sudetští Němci, což se zdálo jako velmi pozitivní krok, ovšem nebylo tomu tak. Pod povrchem stále přetrvávaly problémy, které plynuly z národnostního rozdílu, který zde byl. Slovensko toužilo být více autonomní a jeho občané se nechtěli ztotožňovat s československou ideou. Někteří

⁶⁸ ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s. 114.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s. 115.

Maďaři a Němci stále vnímali Československo jako zemi pouze pro Čechy a nemohli se smířit s tím, jak stát vznikl.⁷¹

Na začátku 30. let bylo složení obyvatelstva na území Československa poměrně rozmanité. Polovina všech obyvatel se hlásila k české národnosti, druhá polovina patřila národům německému, slovenskému, maďarskému a Podkarpatské Rusi. Nejvíce z nich byla ovšem zastoupena německá národnost. Ve dvacátých letech šlo poměrně o klidné soužití, až na drobné konflikty. Šlo o to, že životní úroveň byla nejlepší obecně v Čechách, a to především v Praze. Poměrně dobře na tom ještě byla oblast jižní a střední Moravy. Kde už byla situace diametrálně rozdílná bylo Slovenské území, kde byl především důraz na zemědělství. Úplně žalostná situace byla v zaostalé Podkarpatské Rusi. Vláda se sice snažila tuto situaci vyřešit a posílit v těchto oblastech industrializaci a vzdělání, ale to se bohužel nepodařilo, kvůli začínající světové hospodářské krizi, která došla do Československa začátkem třicátých let. Celá situace se zhoršila a napětí mezi národnostmi vzrostlo.⁷²

Narůstající ekonomická krize nahrávala do karet všem, kteří odmítali masarykovskou demokracii. Na jedné straně komunisté, kteří byli v přímém kontaktu s Moskvou pod vedením Klementa Gottwalda, na straně druhé zase krajně pravicové až fašistické proudy. Hospodářská krize zasáhla nejsilněji ty oblasti, které na tom ani před krizí nebyly příliš dobře. Šlo o sudetskou oblast, kde se průmysl nedokázal adaptovat moderním nárokům, a šlo také Slovensko, které čím dál víc toužilo po autonomii. V sudetských oblastech, kde byla převaha německých obyvatel vznikla Sudetoněmecká vlastenecká fronta, vedená Konradem Henleinem, který představoval do budoucna velmi značné riziko. Roku 1933 se v Německu stává kancléřem Adolf Hitler, který se netají myšlenkou na jednotnou velkou německou říši. To sudetským Němcům v Československu dodává sebevědomí a cítí tak, že je čas na odplatu za roky 1918-1919. Jak bylo vytušeno, Henleinova strana byla pro Československo opravdovou hrozbou, což se bohužel potvrdilo výsledkem voleb, kdy získala největší počet hlasů.⁷³

Československá vláda v návaznosti na to podnikala jisté kroky. Jedním z nich byla diplomatická smlouva se sovětským svazem, který měl přijít v případě napadení republiky

⁷¹ ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s. 114.

⁷² Tamtéž, s. 116.

⁷³ Tamtéž, s. 117.

spolu s Francií na pomoc. Vystřídali se T. G. Masaryk a E. Beneš na prezidentském postu, Beneš byl mladší a v zahraniční politice byl velmi zkušený.⁷⁴

Jak se dalo předpokládat, strana henleinovců vyvíjela stále vyšší tlak, pomáhala jim v tom podpora ze strany Adolfa Hitlera a svou roli hrálo také připojení Rakouska k Německu. Hitlerovi se tedy podařilo zastrašit západní velmoci, protože jim vyhrožoval válkou a donutil je za pomoci Mussoliniho iniciativy zúčastnit se jednání ministerských předsedů. Byl zde zástupce Velké Británie (Chamberlain), Francie (Daladier) a Itálie s Německem zastoupenými Mussolinim a Hitlerem.⁷⁵

29. září 1938 v nočních hodinách byla podepsána v Mnichově dohoda, o tom, že sudetské oblasti v Československu případnou pod Německo. Tímto činem se spustil běh několika událostí. 5. října prezident E. Beneš abdikoval a opustil Československo. 30. listopadu se stal novým prezidentem Emil Hácha. A změnilo se i celkové uspořádání státu. V říjnu 1938 vyhlásilo Slovensko autonomii, to samé učinila Podkarpatská Rus. Politická situace v Československu se přiostrčila a došlo k rozdělení na dva směry, na jedné straně konzervativní pravicová Strana národní jednoty a na straně druhé levicověji orientovanou Národní stranu práce. Komunistická strana byla zakázána a rozpuštěna.⁷⁶

5.2 Události na Bechyňské škole v letech 1918-1938

„Školní rok započal ještě za Habsburské vlády a celý chod školy i život ve městě se nesl ve stejném duchu, ačkoliv převrat byl cítit ve vzduchu.“⁷⁷

15. října byly v Bechyni vyvěšeny vlajky v barvách českých a slovenských, protože se občané Bechyně dozvěděli zprávy o tom, že nastal převrat. Vlajky vesele vlály a lidé chodili radostně plní očekávání a četnictvo proti nikomu nezakročilo. Jenže tomu tak nebylo, teprve až 27. října večer došel přednosta stanice na náměstí a hlasitě začal předčítat depeši s tímto obsahem: *„Po prohlášení Českého státu u sochy sv. Václava hned odstranit znaky starého rakouského státu a ihned zastavit veškeré zásilky vozové i kusové*

⁷⁴ ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s. 117.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ ZÍDEK, Petr, Jana ČECHUROVÁ, Dagmar HÁJKOVÁ, et al. Budovatelé státu: příběhy osobností, které ovlivnily vznik Československa. Praha: Knižní klub, 2018. Universum, s. 55.

⁷⁷ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 156.

*směřující do Vídně nebo Německa. Vše hlásit úřadům do Prahy a provoz v našem vnitrozemí v pořádku udržovat. Ať žije Československý stát.*⁷⁸

Lidé byli tak nadšení, že začali německé nápisy sundávat ještě v noci, což zmařilo jejich slavnostní odstraňování. 28. října začal radostný den osvobození, konala se schůze na náměstí. Bylo hlášáno, že od teď už neplatí staré zákony a že už občané nemusí nikoho poslouchat. To vše se říkalo, ačkoliv byl uveden zákon, že všechny dosavadní zákony zatím platí. Konaly se obecní volby. Přílišná euforie, kterou svoboda vyvolala, působila spíše nepříjemnosti. Každý si svobodu vykládal po svém a k svému prospěchu, což působilo chaos. Obyvatelstvo se rozdělilo do pěti politických skupin (Národní strana demokratická, Strana socialistická, Strana živnostenská, Lidová a Radniční). Celkem bylo na radnici 30 zástupců, a každá strana se snažila získat největší moc. Špatně pochopený socialismus vlákal do svých řad občany a slíbil jim, co nikdo nemohl splnit. To začalo směřovat k bolševismu, navíc skrytému; „*chtěli radnici vyčistit a místo toho tam nanесли bahno*“. „*Zapomnělo se na Češství a potřeby národa v honbě za mocí.*“⁷⁹

Oslavy narozenin prezidenta Masaryka

Zvláštním nařízením bylo stanoveno oslavit narozeniny prezidenta T. G. Masaryka, to byla událost radostná, protože učitelé mohli dětem konečně povědět o člověku, který jim vybojoval samostatnost.⁸⁰

Politická situace

Radost z osvobození vystřídaly nepříjemné nálady ve společnosti. Strany chtěly pro své členy co nejvíce výhod bez ohledu na ostatní, začaly se domáhat moci a nebraly ohled na spoluobčany. Předsedové jednotlivých stran se snažili pro sebe odtrhnout co nejvíce, „*republika se jim stala dojnou krávou.*“⁸¹ Situace ve společnosti byla špatná, státní aparát nefungoval. Nikdo nechtěl pracovat a dělníci chtěli být udržováni státem. Na dráhách byla anarchie, všichni si dělali, co chtěli. Ve vojsku upadala disciplína.⁸²

⁷⁸ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 156–158.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Tamtéž, s. 161.

⁸¹ Tamtéž, s. 163.

⁸² Tamtéž.

Situace na Bechyňské škole také nebyla dobrá. Stav školní budovy byl zoufalý, to samé školní pomůcky a vybavení. Velikost tříd nedostačovala stále většímu počtu žáků, kteří na školu přicházeli. Kázeň u dětí se zhoršila.⁸³

Začátek školního roku 1920-1921 a stavba nové školní budovy

Ani v následujících letech nebyli občané města Bechyně a vedení školy spokojeni s tím, jakým směrem se ubíral vývoj nové republiky či vývoj v komunální politice. Školní rok byl zahájen 1. září za přítomnosti místní školní rady a obecnstva. Ředitel A. Chlebodár promluvil o nedostatcích a požádal občany o pomoc s výstavbou nové školy. Potřeba výstavby nové školy byla uznána, ale zatím se mluvilo jen o výstavbě budovy pro umístění dvou tříd. V únoru byli rodiče pozváni do školy znovu, aby se projednala stavba nové školy, bohužel hned po schůzi kolovala po městě petice proti stavbě školy a byla předána obecnímu zastupitelstvu. Petici předložil F. Duha a F. Kraus. Petice měla 109 podpisů a podepsali se i ti, který se stavbou dříve souhlasili. Stavba tím ale odložena nebyla, protože už byl zajištěn projekt a pozemek.⁸⁴

To se ale změnilo roku 1924, kdy byla škola jako vždy odbyta. Přestavba byla odložena a zdálo se, že na hodně dlouho. Plány byly hotovy, spořitelna chtěla přispět, ale občanům se zdálo, že je to dost peněz, a tak chtěli, aby učitelé upustili od stavby některých “nepotřebných“ místností a tím se vše mohlo zlevnit. Učitelé sice neradi, ale souhlasili s tím. Následně se čekalo, že stavba začne, ovšem opět tomu nebylo tak, protože se proslýchalo, že budou zřizovány nové školy obvodové a že na ně budou přispívat veškeré obce tvořící obvod. To by bylo pro město výhodné, tím pádem se stavba odložila a vyčkávalo se.⁸⁵

Odchod ředitele A. Chlebodára

Ředitel a toho času také pisatel kroniky odcházel po 46 letech ve školství na odpočinek a odchod to byl velmi smutný, protože odcházel s pocity rozhořčenými až zklamanými. Odcházel se přesvědčením, že být učitelem je to nejhorší povolání. Situaci viděl tak, že učitel a škola zatěžují stát i státní finance, a proto se školy zavírají a učitelé propouští. Ve svém posledním zápisu také zmiňuje tolikrát diskutovanou stavbu školy a pochybuje, že

⁸³ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 165.

⁸⁴ Tamtéž, s. 175.

⁸⁵ Tamtéž, s. 184.

se vůbec někdy stavět bude. Tvrdí, že není opravdová vůle z potřebných míst. Odchází se vším dobrým a jak učitelům, tak školní mládeži, kterou vždy miloval.⁸⁶

Revitalizace města Bechyně

V roce 1925 se v československé republice ustálily poměry. Hlavně v porovnání s okolními sousedy. Továrny pracovaly, nezaměstnaných bylo nepatrné množství. Vývoz byl aktivní. Situace byla stabilizována a byla zde naděje ve stále lepší budoucnost. Tak se okresní správa snažila co nejvíce zvelebit město a v následujících letech proběhla velká řada rekonstrukcí a staveb. Začínaje výstavbou dlážděné komunikace a stavbou velkolepého železobetonového mostu konče. Most byl naplánován do výšky 50 m nad hladinou řeky. Po mostě měla být vedena silnice a vedle železniční dráha. Ve městě měly být dále zřízeny chodníky.⁸⁷

Dalším důležitým mezníkem byla konečně schválená a zahájená přestavba nové školy v Bechyni. To byl pro školu velmi zásadní mezník. Konečně měly být všechny třídy v jedné budově a od toho si vedení školy slibovalo pohodlnější výuku. Kromě tříd zde byly v plánu další pomocné místnosti, bez kterých se moderní škola neobejde.⁸⁸ K jubilejnímu výročí deseti let naší samostatnosti a zároveň na oslavu osmdesáti let od zrušení roboty byla postavena u nádraží mohyla. Byla odhalena 8. září. Slavnosti se účastnilo mnoho lidí. Toho samého dne proběhlo slavnostní otevření nového železobetonového mostu, který dostal název “jubilejní“. Most svou konstrukcí a velikostí patřil v té době mezi deset největších mostů na světě a byl důkazem naší vyspělosti. Výška mostu od hladiny řeky činila 50 m. Zatěžkávací zkouška proběhla v říjnu za pomoci čtyř traktorů, parního válce a třech nákladních aut.⁸⁹ V říjnu 1928 byla provedena kolaudace rekonstrukce a přístavby školy za přítomnosti velkého množství inspektorů a komisařů z okresu.⁹⁰

⁸⁶ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 190.

⁸⁷ Tamtéž, s. 193-200.

⁸⁸ Tamtéž, s. 228.

⁸⁹ Tamtéž, s. 235.

⁹⁰ Tamtéž, s. 245.

Zima roku 1928-1929

Zima byla na přelomu toho roku ve škole velmi krutá. Koncem prosince napadlo 1,2 m sněhu a teploty klesly až na -39 °C. Tím pádem slábla docházka žáků a ministerstvo udělilo přespolním dětem prázdniny. Kvůli nedostatku uhlí bylo na všech školách zastaveno vyučování od 18. do 28. února. V dalších měsících byla na podnět učitelů zavedena stravovací akce, pro žáky z přespolních chudých rodin. Vařila se polévka. Denně se podávalo 50 porcí polévky.⁹¹

Nemoci a očkování

V těchto letech proběhlo stejně jako v letech minulých očkování žáků bechyňské školy, ale různé epidemie se ani přes očkování škole nevyhnuli. Například v roce 1930 zaznamenali ve škole 91 případů příušnic, 17 případů spály, 13 případů spalniček, 7 záškrtů, 7 planých neštovic a 34 zánětů očních spojivek. V tomto roce naštěstí z dětí nikdo nezemřel.⁹²

Oslava narozeniny prezidenta T.G. Masaryka

7. března 1930 byly 80. narozeniny prezidenta T. G. Masaryka, v ten den na všech školách neprobíhalo vyučování. Celý den na škole byl stráven slavnostně. Všichni žáci školy se shromáždili v kreslárně v dolním patře, která plnila účel shromažďovací místnosti pro různé společné akce. Dopoledne promluvil ředitel o významnosti tohoto jubilea a odpoledne na novém jevišti ve školní tělocvičně proběhla hra s názvem Pro tatíčka prezidenta. Hra měla zdařilý průběh, žáci se hry zhostili velmi důstojně a sklidili úspěch.⁹³

Sčítání obyvatel v Bechyni

V roce 1930 proběhlo již druhé sčítání lidu. Škola byla do této události také zapojena, někteří učitelé byli povoláni k tomu, aby pomáhali se sčítáním. Výsledek sčítání v Bechyni v porovnání s rokem 1920 byl následovný – v roce 1920 bylo v Bechyni 2 124 obyvatel a v roce 1930 to bylo 2 194 obyvatel. Tedy nárůst o 70 obyvatel.⁹⁴

⁹¹ Školní kronika, Bechyň, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 241.

⁹² Tamtéž, s. 349.

⁹³ Tamtéž, s.348.

⁹⁴ Tamtéž, s. 360.

T. G. Masaryk opět zvolen prezidentem

24. června 1934 proběhla na Pražském hradě společná schůze poslanecké sněmovny a senátu, na které byl zvolen nový prezident. Nadpoloviční většinou byl opět zvolen T. G. Masaryk. Všechny školy musely být ozdobeny vlajkou. Žáci v kreslárně poslouchali společně volební informace z rozhlasu.⁹⁵ O rok později však všechny zasáhla zpráva o jeho odstoupení z prezidentského úřadu. Odcházel člověk, který byl jednou z nejvýznamnějších osobností doma i za hranicemi, prezident, vědec, státník a filozof. Svými vynikajícími schopnostmi dokázal řídit politiku v našem státě takovým způsobem, že i naše mladá republika mohla směle vystupovat na světovém fóru. To bylo 17 let prezidentství Tomáše Garrigue Masaryka. Bude už navždy patřit k největším osobám naší politiky. Jeho nástupcem se stal Dr. Edvard Beneš, bývalý ministr zahraničí, jehož T.G. Masaryk doporučil jako svého nástupce. V Bechyni tedy odstoupení prezidenta vnímali jako velmi smutnou zprávu, protože k němu velmi vzhlíželi a dětem byly jeho činy a zásluhy o stát líčeny vždy s nejvyšší důležitostí a vážeností.⁹⁶

Smrt bývalého prezidenta T. G. Masaryka

„Před majestátem smrti národ hlavu v úctě sklání. K hoře bezměrné mu vděčné srdce divě zryvá, přec mlčky staví krok u rakve, jež Toho skrývá, kdo svobodu mu vrátil vládu vedl vlídnou dlani... Byl velký, největší a nejvíc zasloužil se o stát.“⁹⁷

V úterý dne 14. září 1937 v 03:29 minut ráno zemřel prezident osvoboditel Dr. Tomáš Garrigue Masaryk.⁹⁸

V něm odešel duch, který vynikal vysoko nad svými současnými kolegy z politické branže. Školní reformy musejí být podporovány zvenčí. Dítě bude žít a chovat se tak, jak to vidí u svých rodičů a jiných dospělých lidí. Reformovat výchovu dítěte neznámá jen zdokonalovat didaktiku ve škole, znamená to reformovat život nás dospělých. My jsme půda, na které roste nová generace. Důležité je abych své děti více milovali, více se o ně starali a více s nimi žili. Pracujme na tom, aby byl národ vzdělaný. To byla slova prezidenta Masaryka, který bral vždy vzdělání velmi vážně.⁹⁹

⁹⁵ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 385.

⁹⁶ Tamtéž, s. 404-405.

⁹⁷ Tamtéž, s. 420.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Tamtéž.

Když prezident odešel a roznesla se tato smutná zpráva, bylo po stručných proslovech učitelů dáno dětem volno. Na škole byla státní vlajka na půl žerdi a vyvěšen černý prapor. V den pohřbu bylo dáno dětem také volno. Žáci se spolu s rodiči zúčastnili veřejného pietního aktu na náměstí skrze smuteční vysílání rozhlasu.

V pátek 17. září byla vykonána smuteční akce ve škole. Žáci se shromáždili v kreslárně, jak bylo dobrým zvykem. Společně poslouchali rozhlas, ve kterém byl proslov ministra školství, proslov ministra národní obrany, a vystoupení žáka, který hovořil o TGM. Dále žáci, kteří zpívali a recitovali písně či básně. Na závěr zazněla státní hymna.¹⁰⁰

20. výročí založení státu a republika v ohrožení

V roce 1938 byly zahájeny oslavy k 20. výročí založení republiky. U této příležitosti byla uspořádána školní slavnost. Zároveň se konaly slavnosti mládeže. Přislíbené vystoupení 83. dělostřeleckého oddílu z Týna nad Vltavou bylo z důvodu vážného ohrožení existence naší země odřeknuto. Přes to byl program školní mládeže i tak velmi bohatý.¹⁰¹

Do příprav oslav dvaceti let samostatnosti zasáhly události ve střední Evropě. V oblastech československého pohraničí nastaly nepokoje. Kvůli těmto nepokojům byla povolána část záložníků k udržení pořádku v těchto oblastech. Učitel čekatel Jaroslav Leuzk byl povolán k mimořádnému vojenskému cvičení u 25. pěšího pluku. Ohlas na tuto událost vyvolal v Bechyni mohutnou manifestaci pro celistvost státu. V předvečer 53. narozenin prezidenta E. Beneše se v Bechyni uskutečnil velký průvod městem zakončený na náměstí, kde k projevu vystoupili představitelé všech politických stran a spolků. V červnu a červenci byl ve škole konán domobranecký výcvik záložníků, a to výcvik se zbraní pod vedením důstojníků z Tábora a Jindřichova Hradce.¹⁰²

Protože byl národ pevně odhodlán bránit se, uskutečnila se sbírka na výstavbu a zajištění bezpečí na československých hranicích. Toto budování opevnění bylo velmi nákladné a vyžadovalo finanční pomoc od každého, kdo jen trochu mohl pomoci. Na Bechyňské škole se vybralo 620 korun československých.¹⁰³

¹⁰⁰ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 422.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 429.

¹⁰² Tamtéž, s. 432.

¹⁰³ Tamtéž, s. 430.

6 Období v letech 1939-1945

6.1 Stručná charakteristika tehdejší doby

Soubor událostí, které se v roce 1939 seběhly měly pro československou republiku katastrofální následky. 14. března byl vytvořen samostatný slovenský stát, což se části Slováků líbilo a uvítali to. Maďarsko obsadilo Podkarpatskou Rus a nový prezident Dr. Emil Hácha se mohl jen marně snažit s těmito věcmi cokoli udělat. Když jednal v Německu s Adolfem Hitlerem, podlehl jeho psychickému nátlaku a souhlasil s obsazením české země německou armádou. A. Hitler vstoupil vítězně na Pražský hrad a podepsal zde výnos o vytvoření Protektorátu Čechy a Morava.¹⁰⁴

Prezidentem v protektorátu byl nadále Emil Hácha, ale ve skutečnosti vše řídil říšský protektor, kterým byl Konstantin von Neurath. Ze začátku se život v protektorátu vyvíjel poklidně, ačkoliv již začínalo první zatýkání. Čeští občané se snažili semknout a společně tvořit jistý druh vlasteneckého odporu. Jako výraz proti okupaci nacistickými vojsky činili různé manifestační akce, které vrcholily 28. října 1939 hromadnými protesty, při kterých byl zabit dělník Václav Sedláček a student Jan Opletal. Jehož pohřeb dal nacistům záminku k postihování studentstva a vedl k uzavření vysokých škol.¹⁰⁵

Exilová vláda v čele s bývalým prezidentem E. Benešem se snažila řídit odboj v protektorátu, a dokonce se spojila i s protektorátní vládou v čele s Aloisem Eliášem. Největším problémem domácího odboje byl nástup nového zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Ten nechal zatknout předsedu protektorátní vlády A. Eliáše a podařilo se mu umlčet prezidenta Háchu. Začal teror vyhlášením stanného práva a popravami.¹⁰⁶

Vedení exilové vlády se domnívalo, že jediným možným řešením, jak tento teror zastavit, bude likvidace R. Heydricha. Proto byli vybráni dva čeští výsadkáři, Josef Gabčík a Jan Kubiš, kteří tento úkol splnili a 27. května 1942 provedli operaci Antropoid. Bohužel nadevše měl tento čin opačný výsledek a začala tím nová, a ještě horší vlna teroru. Tento čin stál život samotného Gabčíka a Kubiše a všechny, kteří se na tom

¹⁰⁴ ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s. 118.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 119.

¹⁰⁶ ZÍDEK, Petr, Jana ČECHUROVÁ, Dagmar HÁJKOVÁ, et al. Budovatelé státu: příběhy osobností, které ovlivnily vznik Československa. Praha: Knižní klub, 2018. Universum, s. 56.

spolupodíleli, ale také vymazání obcí Lidice a Ležáky z mapy a celkem životy více než tři tisíc obyvatel protektorátu.¹⁰⁷

Život v protektorátu nebyl vůbec jednoduchý. Zdejší česká vláda již neměla žádnou moc, vše plně řídili nacisté. Nejhůře na tom byli Židé a Romové, podle německých nařízení a Norimberských zákonů měli velké množství zákazů, byl jim sebrán majetek, museli nosit označení pomocí Davidovy hvězdy a další věci, které jim stěžovaly život. To vše byl bohužel jen začátek, protože nacisté měli plány na to, jak za pomoci genocidy zlikvidovat všechny židovské a romské obyvatele nejen české země.¹⁰⁸

Činnost české exilové vlády v čele s prezidentem Benešem si získala od spojeneckých států uznání a bylo s ní legitimně počítáno. To bylo velmi důležité, protože Slováci se účastnili války na straně nacistického Německa. Prezident Beneš věděl, že do budoucna bude potřebovat silného partnera. Tím byl Sovětský svaz, problém byl ten, že SSSR se netajilo svým zájem proniknout a ovládat střední Evropu. 12. prosince 1943 byla tedy podepsána smlouva, která zaručovala československo-sovětské přátelství, vojenskou pomoc a v neposlední řadě také poválečnou spolupráci se Sovětským svazem.¹⁰⁹

9. května 1945 bylo Československo oficiálně osvobozeno Rudou armádou, ačkoliv americké jednotky pod vedením generála Pattona byly u demarkační linie, kterou ovšem nemohly kvůli dohodě překročit již 6. května. Americké jednotky stály u měst Karlovy Vatry, Rokycany a České Budějovice a nemohly vstoupit do Prahy, kde 5. května začalo pražské povstání.¹¹⁰

V nové československé vládě si tedy Sovětský svaz zajistil klíčový vliv. Samotné poválečné jednání o vzniku a složení československé vlády se konalo v Moskvě. Toho využili komunisté žijící toho času v SSSR a zajistili si tak, aby v nové poválečné vládě obsadili důležitá ministerstva. Na základě dohod o poválečné spolupráci ČSR a SSSR byla Podkarpatská Rus připojena k Sovětskému svazu. Tento symbolický akt měl ten význam, aby měli státy společné hranice. Politická situace v poválečném Československu byla složitá, některé strany byly zakázány, a to se hodilo komunistům. Díky tomu se také

¹⁰⁷ BURIAN, Michal. Atentát: operace Anthropoid 1941-1942. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-AVIS, 2002, s. 31-43.

¹⁰⁸ ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s. 119.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 120.

¹¹⁰ NĚMEČEK, Jan. Kapitoly z osvobození Československa 1945. Praha: Academia, 2017, s. 95.

povedlo v prvních poválečných volbách získat komunistické straně nejvíce hlasů a předsedou vlády se stal Klement Gottwald, který byl velmi významně podporován sovětským svazem, se kterým měli v plánu převzetí moci v Československu.¹¹¹

Po válce probíhaly soudy s nacisty, a společné soužití českých a německých občanů především v pohraničí nepřicházelo v úvahu. Docházelo tedy, někdy i k násilným odsunům Němců z československého pohraničí. Podle údajů došlo k odsunutí až 2 700 000 lidí německé příslušnosti. Byli posláni do poraženého Německa a majetek jim byl zkonfiskován.¹¹²

6.2 Události na Bechyňské škole v letech 1939-1945

Začátek války

Tragické události vzniklé v září po mnichovské konferenci, kde byly československému státu uloženy kruté podmínky, aby byl zachráněn evropský mír, znamenaly pro Bechyňský učitelský sbor velké změny. Při mobilizaci 24. září odešli ke svým plukům učitelé J. Lenz, J. Zach a M. Kořan. V Bechyni byla Mobilizace vyhlášena večer rozhlasem a druhý den byla skrze vyhlášky na obci přijata. Celou noc byly otevřeny obchody, aby si povolanci mohli nakoupit zásoby a mohli odjet prvním ranním vlakem ke svému pluku. Mládež dojíždějící do Tábora do školy nebyla do vlaku vpuštěna. Zbylí učitelé konali hlídky v hodinách mimo školu u civilní protiletectvé obrany.¹¹³

Bechyňští obyvatelé vnímali toto smutné období velmi hořce, pisatel kroniky na něj vzpomíná takto. „*Naše republika byla ode všech stran spojeneckých zrazena, vláda musela přistoupit k vyklizení pohraničního území. Obránci našeho pohraničí museli pracně vybudované zákopy opouštět s obrovským sebezapřením. S vědomím, že oběť, kterou se chystali přinést by byla marnou se život vracel do původních kolejí.*“¹¹⁴

Oslavy 28. října

Žádné oslavy se ten den nekonaly. 28. říjen byl dnem běžného vyučování, na základě výnosu byly ze tříd odstraněny obrazy všech bývalých prezidentů. Později bylo rozhodnuto že obraz T. G. Masaryka může zůstat. Po obsazení republiky byly odstraněny

¹¹¹ ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s. 120.

¹¹² Tamtéž, s. 121.

¹¹³ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 436.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 437.

státní znaky. Při volbě prezidenta ČSR byl zvolen Dr. Emil Hácha, dětem byla vysvětlen důvod a význam této volby.¹¹⁵

Protektorát Čechy a Morava

Po náhlém obsazení Čech a Moravy německým vojskem, dne 14. března 1939 a odtržením samostatného Slovenska zanikla Československá republika a vznikl protektorát Čechy a Morava. Situace se zhoršovala i v Bechyni. Po rozpuštění ČSR armády přibýlo mnoho dalších nezaměstnaných učitelů. Někteří učitelé a učitelky byli proto předčasně dáni do penze, aby se uvolnilo místo pro učitele uprchlíky, kteří do Bechyně přicházeli. Začalo také přibývat dětských uprchlíků, kteří se do Bechyně dostali kvůli obsazení jejich domova.¹¹⁶

Německé vojsko bylo krom kasáren ubytováno také ve školách, například v Milevsku, Bernarticích a Opařanech. Kvůli tomu bylo na těchto školách zastaveno vyučování až na 4 týdny, na bechyňské škole vyučování pokračovalo normálně, akorát žáci museli občas pomáhat například se zemědělskými pracemi, jako bylo třeba dobývání brambor. Byly také nuceni k různým sbírkám, nejčastěji cenných kovů, to vše mělo samozřejmě negativní dopad na jejich školní docházku.¹¹⁷

Odchod školního inspektora

1. května odešel do předčasné penze školní inspektor A. Levý. Za jeho 13 let ve funkci bylo v okrese postaveno 8 nových škol včetně nové budovy bechyňské školy. Práci učitelů dokázal vždy dobře hodnotit, zastat se a poradit, měl bohaté zkušenosti. Učitelé se s ním rozloučili na večírku v Milevsku, který uspořádaly organizace. Na místo školního inspektora usedl Rudolf Horný z Milevska.¹¹⁸

Nové školní osnovy

Od 1. září byly zavedeny nové školní osnovy, které přinesly mnoho změn. Vyučovací hodina byla zkrácena na 45 minut. Byl zvýšen celkový počet hodin. Vyučování probíhalo od 8.00 do 12.25 hodin. Byl zvýšen počet hodin němčiny, a zřízena komise pro revizi

¹¹⁵ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 438.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 440.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Tamtéž.

učebnic. Revize učebnic, knih a dějepisných obrazů byla čím dál častější. Mnoho času zabrala změna výzdob tříd. Z knihoven byly vyřazeny veškeré spisy prezidentů z minulých dob. Veškeré zmínky o svátku 28. října. Dále vše o československé armádě, branné výchově, o legiích. Pak také vše protiněmecké, se židovskou či komunistickou tematikou. Knihy byly zapečetěny, obrazy Dr. E. Beneše byly zaslány na okresní správu. Dále byly zalepeny některé odstavce v učebnicích. Učitelé to neměli vůbec jednoduché, byli vybidnuti, aby při výkladech o českých dějinách v dějepise přihlédlí co nejvíce k současným poměrům, vše, co by bylo nad rámec bylo na jejich zodpovědnost. Podobně to bylo s žáky, S ohledem na nové poměry byli učitelé proškoleni, aby žákům vysvětlili, jaký postih by je čekal, pokud by poškozovali nové českoněmecké značení na veřejnosti. A bylo jim zdůrazněno, aby 28. října nebyli v ulicích.¹¹⁹

Německé vojsko ve škole

Během války několikrát posloužila Bechyňská škola jako ubytování pro německou armádu. Bylo tomu tak i 15. ledna 1940 kdy bylo zabráno první patro bechyňské školy říšským vojskem z Drážďan v počtu 170 mužů. Tím bylo zavedeno půldenní vyučování. Byly zredukovány vedlejší předměty a zkráceny přestávky. V polovině února odjelo vojsko do Plzně a zůstala zde hlídka pěti mužů. Následně byla uvolněna školní kuchyně a dvě třídy dole. Tam se ale zatím nevyučovalo pro nedostatek paliva. Celý leden a únor byly velmi nízké teploty až -27 °C a vysoká sněhová pokrývka, kvůli které se žáci nemohli dostávat do školy. V lese byly veliké polomy způsobené sněhem. Toto trvalo až do půlky března. Kvůli nedostatku uhlí byly prodlouženy pololetní prázdniny až do 4. března. Učitelé v té době svolávali žáky jen na jednu hodinu týdně, kde byly žákům zadány úkoly.¹²⁰

Výročí protektorátu a oslava narozenin vůdce

Zatímco oslavovat výročí narozenin prezidenta T. G. Masaryka bylo pod přísnými tresty zakazováno, to samé neplatilo o oslavách výročí protektorátu či narozenin Adolfa Hitlera. Když přišlo na výročí protektorátu, byl žákům přečten zasláný projev a byli upozorněni, aby nekonali nic protizákonného. Stejným způsobem byly oslaveny narozeniny vůdce A. Hitlera. V kreslárně shromážděným žákům ředitel přečetl zasláný projev.

¹¹⁹ Školní kronika, Bechyň, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 446.

¹²⁰ Tamtéž, s. 448.

Po zakončení válečných operací a dobytí Paříže byly vyvěšeny vlajky říšská a protektorátní.¹²¹

Radost ze života

Takový název nesla školní akce, v rámci které, byly nacvičeny české národní písně a v kreslírně školy byla uspořádána besídka. Ředitel školy udělil pochvalu žáku A. Hlasovi, za to že zachránil tonoucího spolužáka a pomocí umělého dýchání ho opět přivedl k životu. A pochvala Jiřímu a Josefu Kunešovi za včasné zavolání pomoci. Žákům byly věnovány knižní dary.¹²²

Vyvažovací akce

Ve škole fungoval během války, ale i mimo ni polévkový ústav. Šlo o vyvažovací akce pořádané školní jídelnou, jako pomoc žákům, kteří pocházeli z chudších rodin a neměli tak dostatek jídla. Polévkový ústav vařil polévku, kterou pak těmto žákům rozdával zdarma. Bohužel v roce 1940 byly veškeré přídělky na vyvažovací akce zastaveny, a tak si škola musela opatřit suroviny sama. Nájemce statku J. Voraus propůjčil půdu na svém statku, kterou žáci obdělávali a sázeli zde zeleninu. Kníže Alfons Paar také poskytl 6 políček na panské zahradě. Jelikož bylo vlhké léto, odpadlo zalévání, žáci zde pracovali v hodinách tělesné výchovy. Žáci dále sbírali cenné a léčivé byliny.¹²³

Na základě došlých výnosů byly ze škol odstraněny obrazy mužů, kteří pracovali na vybudování bývalé československé republiky. T. G. Masaryka, A. Rašina, A. Švehly, K. Kramáře. Dále byly odstraněny mapy Československa a byla začerněna česká razítka a nahrazena dvojjazyčnými. Bylo zavedeno povinně 5 hodin němčiny týdně. 1. září byli vyloučeni všichni žáci židovského původu ze škol.¹²⁴

Ubytování německého obyvatelstva

Dne 28. října byla na rozkaz tábořského úřadu vyklizena celá školní budova kromě tělocvičny. Důvodem bylo ubytování obyvatel německé národnosti. Ředitelna byla umístěna v předsíni v tělocvičně a třídy přestěhovány na keramickou školu a na děkanství, do muzeu a do hostinství u Pichlů. Školní budova byla opět uvolněna v prosinci. V březnu se nastěhovalo do místních lázní 400 dívek z Hannoveru z Německa spolu s dívkami

¹²¹ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940, s. 446.

¹²² Tamtéž, s. 448.

¹²³ Tamtéž, s. 450.

¹²⁴ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1945, s. 9.

z Hitlerjugend a deseti učitelkami. Pro tyto děti bylo uvolněno deset tříd a kreslírna. Tím nastaly další změny ve vyučování. Pro bechyňské děti zbylo na odpoledne pouze vyučování ve třech místnostech, a tak byla přibrána učebna na keramické škole. V květnu bylo v Bechyni ubytováno německé dělostřelecké vojsko z Drážďan a školní kuchyně byla použita pro jejich stravování.¹²⁵

Organizační školské změny

S platností od 1. července 1941 byla přeměněna místní měšťanská škola na újezdní. Došlo k tomu po dohodě Ministerstva školství a národní osvěty a Ministerstva financí. Byl stanoven obvod Bechyně, Hvožd'any, Senožaty, Nuzice, Radětice, Bežerovice, Haškovcova Lhota, Sudoměřice a Březnice. Zároveň bylo ustanoveno 6 zástupců obyvatelstva pro školní odbor. Podle dalších nařízení dochází ke změnám ve školství a měšťanské školy se mění na školy hlavní. Hlavní škola měla být školou výběrovou a tím pádem do ní nebyly přijímány všechny děti ze školy obecné. Ve školním roce 1941-1942 bylo přijato jen 40 % žáků. Byly přijímány jen děti s lepším prospěchem a ostatní museli nadále chodit do školy obecné.¹²⁶

Změna ředitele školy

Ředitel Bohumil Fořt byl ve svých 55 letech dán roku 1941 do penze, podle tehdejších nařízení to byl věk odchodu do penze. Tímto tedy skončil jeho zápis do školní kroniky. Od 1. listopadu byl ustanoven ředitelem bechyňské školy Bohumil Vlha. Ten učil na Kolínsku, pocházel však z Rataj u Bechyně. Po smrti syna šel učit na dívčí školu do Tábora a pak na Kolínsko. Nyní byl ustanoven vedením školy v Bechyni. Měl zde pochovaného svého syna, a tak mu chtěl být na blízku.¹²⁷

Protiletadlové kryty na škole

Podle nařízení okresní školní rady a německých úřadů byly sklepní prostory školy proměněny na protiletadlové kryty pro školní mládež. Podle zvláštního výnosu bylo dále konáno protiletadlové cvičení, při kterém žáci trénovali rychlý přesun do sklepních prostor, a to po zaznění signalizace. Několikrát během války byl vyvolán i ostrý poplach, například v únoru 1944, kdy nad Bechyní prolétla americká letadla. Všechny děti byly rychle zavedeny do sklepa a byl vyhlášen poplach. Nad Bechyní několikrát prolétla

¹²⁵ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1945, s. 9.

¹²⁶ Tamtéž, s. 15.

¹²⁷ Tamtéž, s. 18.

letadla s cílem shazovat letáky s informacemi, bylo tedy nařízeno školním dětem, aby letáky z okolních polí sbíraly a likvidovaly.¹²⁸

Školní inspektor

V květnu školu navštívil německý zemský školní inspektor a dal řediteli následující příkazy, za které byl ředitel odpovědný a jejich porušování se trestalo. Při vyučování v němčině bylo nařízeno nepoužívat tolik gramatiky, ale spíše praktické konverzace, při vyučování v němčině musel učitel i žák mluvit německy, učitelé měli děti vychovávat k říšské myšlence, v učebnách, kancelářích i chodbách musely vyset protektorátní znaky, obrazy vůdců a například i německých umělců a spisovatelů. Dále pak bylo žákům nařízeno zdravit zdvižením pravé paže, děti z německých a smíšených rodin nesměly navštěvovat české školy, ale musely mít své německé. V květnu 1943 navštívil bechyňskou školu ministr školství Emanuel Moravec. Učinil tak při své inspekční cestě po jižních Čechách. Navštívil školu keramickou a hospodyňskou školu, na obecní ani hlavní škole nebyl.¹²⁹

Změna názvu bechyňského náměstí

V květnu 1943 proběhla v Bechyni slavnostní akce, které se museli účastnit všichni žáci školy. Šlo o přejmenování bechyňského náměstí za účasti hejtmána kraje. Nový název získalo náměstí po zemřelém říšském protektorovi R. Heydrichu. Poté žáci vyslechli také rozhlasové vysílání na památku již zmíněného říšského protektora. Novým říšským protektorem se stal Karl Herman Frank.¹³⁰

Konec války

„Události v první polovině května se řítily jako vše očišťující a vše strhující lavina.“¹³¹

Ruská a angloamerická armáda obsadila Německo, Rusové dobyli Berlín. Nacističtí vůdci spáchali sebevraždy, byli zajati nebo zemřeli jiným způsobem. Německo se zhroutilo. V soboru 5. května povstal český lid v Praze proti německým nacistickým utlačovatelům. Bojovalo se na barikádách. Všechny tyto události měly vliv i na život v Bechyni. Přestože zde bylo ještě poměrně dost německého vojska, 5. května odpoledne byla vztyčena na věži kostela v Bechyni československá státní vlajka. Velké množství

¹²⁸ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1945, s. 61.

¹²⁹ Tamtéž, s. 39-40.

¹³⁰ Tamtéž, s. 40.

¹³¹ Tamtéž, s. 1.

lidu toto přivítalo na náměstí za velkého potlesku a zpěvu státní hymny. Hned na to se československé vlajky objevily po celé Bechyni a domy a obchody byly očištěny od německých nápisů.¹³²

V úterý 8. května přijela do Bechyně dvě auta československé armády. Vojáci odzbrojili německou armádu, která se ukrývala na zámku. Došlo k přestřelce, při níž byl vážně raněn Jan Kovářík (odborný učitel a tajemník okresního školního výboru v Praze). Bohužel nezvládl převoz do Táborské nemocnice, a ještě toho dne zemřel. Byl pochován na místním hřbitově za velké účasti obyvatel Bechyně.¹³³

*„S láskou a nadšením je vítán přijíždějící prezident Československé republiky Dr. Edvard Beneš.“*¹³⁴ Který několik let pracoval ze zahraničí na osvobození československé republiky a jehož snažení bylo korunováno úspěchem.¹³⁵ Po válce se opět začínala stavět politická scéna. Tvořily se národní výbory, složené ze zástupců obyvatelstva na úrovni místní, okresní a zemské.¹³⁶

Z koncentračních táborů se vraceli političtí vězni z Bechyně, například F. Novák, V. Laštovka a V. Zeman. Bohužel někteří se příchodu zpět domů nedočkali, jako Jaroslav Blecha, odborný učitel z Milevska, který zemřel při převozu z koncentračního tábora. Všichni učitelé a učitelky, kteří byli přesunuti na jiné pozice, zejména do továren se nyní navraceli do své práce. Aby byly odčiněny křivdy spáchané nařizenými na žácích během okupace, jež brzdila postup žáků, (tehdy smělo jen 35 % žáků přestoupit na školu měšťanskou), byli v červnu přeloženi všichni jen trochu schopní žáci a žákyně z obecných škol na školy měšťanské.¹³⁷

Po příchodu Rudé armády do Bechyně byla školní budova v květnu 1945 a několik dalších měsíců poté obsazena sovětskými vojáky. Žáci se tedy učili zatím v hostincích, na hospodyňské škole, nebo klášteře. Hned po osvobození se začalo s vyučováním dějepisu a zeměpisu, tyto předměty byly za dob okupace velmi omezeny. Začalo se tedy s nápravou křivd, spáchaných za dob okupace.¹³⁸

¹³² Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1945, s. 1.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž, s. 3.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Tamtéž, s. 4.

¹³⁷ Tamtéž, s. 9.

¹³⁸ Tamtéž, s. 10.

Začátkem července žáci uspořádali akademii, která byla projevem radosti z osvobození a projevem vděčnosti osvoboditelům. Odpoledne pro školní děti a večer pro obyvatele Bechyně. Československé pohraničí bylo opět osidlováno Čechy a Slováky, a tak vznikaly nové školy a otevřely se ty, které Němci zavřeli. I takto vypadal slet událostí po válce v Bechyni, ale nejen tam. Vše se opět začalo vracet do normální podoby.¹³⁹

Pisatel této kroniky, v tom čase ředitel školy Bohumil Vlha uzavřel tuto kroniku se slovy. „*Uzavírám tuto kroniku z dob nejkrutějších pro český národ, konečně se rozptýlily černé mraky, konečně vysvitlo světlo svobody.*“¹⁴⁰

„*Těžký byl život českého národa v době kdy okovaná německá bota šlapala po všem, co nám bylo nejdražší. A nejtěžší byl život české školy. Na tu se soustředily nejprudší německé náporů.*“¹⁴¹ „*Ačkoliv vysoké školské úřady vedené zrádcem Emanuelem Moravcem chtěli, aby byl v kronikách vidět vřelý poměr k německé říši, nikde z mého zápisu z této doby nic takového nenajdete, psal jsem ji suše.*“¹⁴²

V době okupace školu kontrolovali celkem čtyři němečtí inspektoři a každý kroniku četl. Pisatel kroniky se snažil o to, aby nikdo nepoznal, jaký postoj k okupaci zaujímal a jaký názor měl na německá opatření. Naznačoval také to, jak obcházel stanovená nařízení, nebo jak se je snažili ve škole sabotovat.¹⁴³

*Kroniku nechávám v původním znění, abych dokumentoval, jak těžké bylo žít pod německou botou, abych dokumentoval, že v ní není nic podlézavého k systému, který několik let dusil náš život. (Bechyně, květen 1945, Bohumil Vlha, ředitel školy).*¹⁴⁴

¹³⁹ Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1945, s. 12.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 67.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 67.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 68.

7 Období v letech 1945-1950

7.1 Stručná charakteristika tehdejší doby

Komunisté už během války pracovali na plánu, jak převzít moc v Československu, jakmile válka skončí. Pomáhala jim spolupráce a úzký kontakt se Sovětským svazem a když po válce probíhal souboj o politickou moc, který vyvrcholil v roce 1948, konkrétně v únoru, byly komunisté připraveni pomocí nátlaku moc převzít. Vládní krize, kterou vyvolalo ministerstvo vnitra v čele s komunistickým ministrem Václavem Noskem vše odstartovala. Šlo o to, že prováděl čistky a personální změny na vysokých postech ve Sboru národní bezpečnosti. To se nelíbilo ostatním členům vlády, nekomunistickým ministrům, takže podali demisi a chtěli odstoupit ze svých ministerstev. Předpokládali totiž, že dojde k pádu vlády a budou se konat nové parlamentní volby. To se bohužel nekonalo a prezident E. Beneš podlehl tlaku K. Gottwalda, který chtěl, aby demisi nekomunistických ministrů přijal. Stalo se tak 25. února a ostatní ministerstva na návrh Gottwalda obsadili komunističtí ministři. Moci se tak kompletně ujala komunistická strana a 9. května přišla s novou ústavou, která měnila veškeré poměry ve státě.¹⁴⁵

Nová ústava naprosto popírala demokratické principy, a tak se rozhodl prezident E. Beneš, že ji nepodepíše. Na základě toho odstoupil z prezidentského úřadu a na jeho místo nastoupil 14. června 1948 nový prezident Klement Gottwald. Tím v Československu odstartoval komunistický totalitní režim. Komunisté sice prohlašovali, že jde o vládu dělnické třídy a republika se označovala jako lidově demokratický stát, to bylo ovšem pouze formální označení. Ve skutečnosti zde žádné prvky demokracie nebyly. Ostatní politické strany mohly nadále fungovat, ale musely respektovat rozhodnutí komunistické strany a nesměly kandidovat ve volbách. Lidé v Československu mohli volit pouze jednotnou kandidátku komunistické strany.¹⁴⁶

Po těchto únorových událostech přišla výrazná vlna emigrace, na kterou komunisté odpověděli stavbou zátaras tzv. Železné opony na hranici s Německem a Rakouskem. S novým režimem přicházelo mnoho změn, například v ekonomice a průmyslu státu. V roce 1949 vstoupilo Československo do RVHP neboli Rady vzájemné hospodářské

¹⁴⁵ ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s. 122.

¹⁴⁶ Tamtéž.

pomoci. Tato Rada diktovala členským státům, jakým směrem se má ubírat v jejich zemi průmysl a hospodářství v rámci plánování v celém Sovětském svazu. To vše bez ohledu na konkrétní potřeby jednotlivých zemí, proto se Československo muselo zaměřit na těžký průmysl, potřebný především k vojenským účelům. Budoucnost průmyslu se začala plánovat na pětileté hospodářské plány, které měly třeba výhodu pro Slovensko, protože urychlily jeho průmyslový vývoj, ale negativní dopad měly na zajištění základního spotřebního materiálu pro zbytek země.¹⁴⁷

Stát znárodnil všechny průmyslové podniky a zavedl kolektivizaci hospodářství. To mělo opět negativní dopad na zásobování potravinami. Každý, kdo by chtěl odporovat nebo se s názory komunistické strany neztotožňoval byl tvrdě perzekuován a trestán velmi často vězením i v koncentračních táborech blízko uranových dolů. Probíhaly soudní procesy, které byly zmanipulované, konfiskace majetku těm, kteří nesouhlasili s režimem a další znepríjemňování života. Komunisté také pronásledovali církve, především katolickou. V 50. letech proběhla měnová reforma, kvůli které přišli téměř všichni o své našetřené úspory. Komunisté neustále utahovali otěže a upevňovali svou moc.¹⁴⁸

7.2 Události na Bechyňské škole v letech 1945-1950

Začátek školního roku

Na začátku školního roku 1945-1946 byla školní budova stále obsazena ruskými vojáky, proto se vyučovalo střídavě s obecnou školou, a to na různých místech. Například v jídelně kláštera, metodistické modlitebny a v hostinci u Šašků a Na Táborce. V polovině září se odstěhovali ruští vojáci do Týna nad Vltavou. Bechyňské ženy a větší školní děvčata s učitelkami školy vyčistily a vymyly. Udělaly to ochotně a rády, hlavně kvůli lásce k dětem. Muži zase připravili pro školu dříví, protože ho na zimu nebylo dostatek. V druhé polovině září se škola opět slavnostně otevřela a po dlouhé době 6 let opět sloužila pouze českým dětem.¹⁴⁹

¹⁴⁷ ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s. 123.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Školní kronika, Bechyně, kronika Obecné a Měšťanské školy, 1945–1952, s. 16

Oslavy

Po válce probíhaly především vzpomínkové akce a tragická výročí, také se oslavovaly události, které bylo během války zakázáno slavit.

Výročí vzniku ČSR

- V sobotu 27. října se konala v sále místního biografu velká slavnost k výročí vzniku Československé republiky.¹⁵⁰

Velká říjnová revoluce

- 9. listopadu se pak konala oslava Velké říjnové revoluce. Akce se konala v místní tělocvičně za účasti žáků a předsedy místní národní rady a svazu přátel SSSR.¹⁵¹

Tryzna za oběti okupace

- 8. května 1946 proběhla tryzna za oběti německé okupace. Účinkoval pěvecký sbor ředitele B. Vlhy a žáci keramické školy. Akce se konala v sále sokolovny.¹⁵²

Úmrtí amerického prezidenta

- 12. dubna 1946 promluvil ředitel školy ke shromážděným žákům u příležitosti ročního výročí úmrtí amerického prezidenta F. D. Roosevelta.¹⁵³

Dvouletý školní plán

U příležitosti zahájení školního roku 1946-1947 přednesl ředitel školy svou vizi a plány na následující dva roky, které chtěl naplnit.

„Školní rok začal 2. září a ředitel školy jej zahájil v 9h dopoledne a přednesl žákům, učitelům a některým rodičům dvouletý školní plán.“¹⁵⁴

Součástí toho plánu byly především nákupy, obnovy a nové realizace.¹⁵⁵

¹⁵⁰ Školní kronika, Bechyně, kronika Obecné a Měšťanské školy, 1945–1952, s. 19.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 20.

¹⁵² Tamtéž, s. 26.

¹⁵³ Tamtéž, s. 25.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 31.

¹⁵⁵ Tamtéž.

„Během následujících dvou let chci uskutečnit tyto věci: vybudovat školský rozhlas, zřídit ústředního topení, založit instituci školního lékaře, úplně přepracovat inventáře a přepracovat sbírky, upravit hřiště za školní budovou, předělat školní zahradu podle předpisů, vybudovat odborné posluchárny, dokonale budovat školní samosprávy.“¹⁵⁶

Školní pěvecký soubor

V říjnu se zúčastnil školní pěvecký soubor pod vedením ředitele B. Vlasy akustické zkoušky v Československém rozhlase v Českých Budějovicích. Žáci a žákyně nazpívali 9 národních písní, které byly vysílány v rozhlase. Následně soubor zpíval v Malšicích, Sudoměřicích, Jistebnici, Bernarticích a Opařanech.¹⁵⁷

Československý rozhlas pořádal pěveckou soutěž, které se soubor také účastnil, skončil na 11. místě z 32 účastněných škol. To byla první zkušenost se soutěžími, následně se souboru dařilo i na dalších soutěžích.¹⁵⁸

Díky této soutěži se soubor kvalifikoval do krajského kola, kde zvítězil a odnesl si hlavní cenu za první místo. Současně s tím se soubor dostal do celostátní soutěže, která se konala v Ostravě.¹⁵⁹

V červnu odjel dětský pěvecký soubor na celostátní soutěž do Ostravy. Odjelo 41 dětí a 3 učitelé. Místní ústřední výbor je významně finančně podpořil a přišel se s nimi rozloučit na nádraží. Na této soutěži se bechyňskému školnímu souboru velmi dařilo. Žáci se v kategorii měst do 5.000 obyvatel umístili na 5. místě. Z Ostravy podnikli žáci a žákyně několik cest po Slezském kraji, kde na různých zastávkách zpívali zaměstnancům různých závodů. Všude byli pohoštěni a obdarováni. Zavítali také na Slovensko, kde si prohlédli přírodní úkazy a zpívali místním. Navštívili Tatry a Demänovské jeskyně.¹⁶⁰

Na základě těchto úspěchů bechyňského školního souboru Ministerstvo informací a osvěty vyznamenalo děti, které uspěly v ostravské pěvecké soutěži. Děti byly pozvány do Prahy. Doprovázel je ředitel školy. Byly ubytovány a stravovány v Ruzyňských kasárnách. Následně zazpívali v Rudolfinu pro děti ostatních škol.¹⁶¹

¹⁵⁶ Školní kronika, Bechyň, kronika Obecné a Měšťanské školy, 1945–1952, s. 31.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 49.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 33.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 100.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 103-104.

¹⁶¹ Tamtéž.

Ředitel školy Bohumil Vlha byl výnosem okresního školního výboru v Milevsku vyznamenán mimo jiné za svou záslužnou práci pro školu, ale především za tyto úspěchy a vedení školního pěveckého souboru.¹⁶²

Významné dny

Výročí úmrtí T. G. Masaryka

- 10. výročí od úmrtí prezidenta T. G. Masaryka. Akce proběhla ve školní tělocvičně, kde k žákům promluvil ředitel školy a odborný učitel J. Haškovec žákům promítl krátké filmy ze života T. G. Masaryka. Balkon školy byl pietně vyzdoben černým plátnem a vlajkou na půl žerdi.¹⁶³

Odhalení pamětní desky

- 5. října 1947 odhalili američtí Češi pamětní desku na rodném domě bechyňského rodáka opata Prokopa Neužila. Při odhalení desky zpívali žáci měšťanské školy. Prokop Neužil pracoval během první i druhé světové války v Americe pro český národ.¹⁶⁴

Vznik SSSR

- 7. listopadu 1947 tomu bylo 30 let co vznikl Svaz sovětských socialistických republik, studenti měšťanské školy spolu se studenty školy keramické vzpomněli na toto výročí akademií ve školní tělocvičně. V programu nechyběly hymny, přednáška a recitace.¹⁶⁵

Vládní krize a události okolo

Vládní krizi v roce 1948, která probíhala v československé vládě a týkala se uchopení moci komunisty, velmi intenzivně vnímali také obyvatelé v Bechyni. Pisatel kroniky zmiňuje třeba převzetí moci ve vládě komunistickými ministry, nebo vydání nové ústavy.

¹⁶² Školní kronika, Bechyně, kronika Obecné a Měšťanské školy, 1945–1952, s. 58.

¹⁶³ Tamtéž, s. 53.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 54.

Další události

- „10. března v ranních hodinách skočil z okna ministr zahraničních věcí Jan Masaryk. Podle rozhlasu odešel dobrovolně kvůli nervovému vyčerpání a chronické nespavosti. Jeho jméno, stejně jako jméno jeho otce zůstane navždy v srdcích Čechů a Slováků.“¹⁶⁶
- Vláda československé republiky vyhlásila na den 21. března den radosti za to, že „byla únorová vládní krize zažehnána ve prospěch pracujícího lidu.“¹⁶⁷ V rámci tohoto dne byl vyhlášen jednorázový sběr surovin prospěšných pro náš průmysl.¹⁶⁸
- 9. dubna byla konána školní slavnost měšťanské a obecné školy, kde ředitel školy promluvil o nové vládě K. Gottwalda a o spojenectví se slovanskými národy a o socialismu. Prohlásil také, že škola se zapojuje do nových poměrů. Předseda místního národního výboru slíbil škole podporu a vyzval žáky k pilné práci.¹⁶⁹
- Ve volbách do národního shromáždění volilo 90 % obyvatel jednotnou kandidátku listinu národní fronty. 10 % lístků bylo odevzdáno bílých. „Tím se většina národa rozhodla pro jednotnou kandidátku listinu Národní fronty.“¹⁷⁰

Smrt prezidenta E. Beneše

V pátek 3. září 1948 zemřel Dr. Edvard Beneš, bývalý československý prezident. Rakev s jeho tělem byla vystavena v jeho vile v Sezimově Ústí u Tábora. 8. září se konal státní pohřeb za účasti prezidenta K. Gottwalda a členů vlády, armády a obyvatel. Předseda vlády Zápotocký vyzdvihl jeho zásluhy ve svém proslovu. Bechyňská škola také zavzpomínala na život pana prezidenta a jeho záslužné práce, když o něm několik slov pronesl ředitel školy k žákům při společném shromáždění, k uctění jeho památky.¹⁷¹

¹⁶⁶ Školní kronika, Bechyně, kronika Obecné a Měšťanské školy, 1945–1952, s. 61.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 63.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 68.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 79.

Školní rozhlas a stavební úpravy

Pro bechyňskou školu to byl významný okamžik, když byl pořízen školní rozhlas s rozvodem do všech učeben, dále gramofon a desky předních českých skladatelů, došlo k několika menším stavebním úpravám, díky kterým vznikla učebna a kabinet. Dále byla upravena školní jídelna, nový nábytek v jídelně a nová pečící trouba do kuchyně. Byly přepracovány inventáře a stále se pořizovaly nové pomůcky. Byla vybudována klubovna, která byla zároveň pěveckou místností. Byly zřízeny nové žákovské organizace a instituce. Tím se řediteli podařilo naplnit závazky které si stanovil ve svém plánu.¹⁷²

Výročí vzniku ČSR

28. října 1948 tomu bylo 30 let od vzniku Československa. Učitelé a žáci se pilně připravovali na oslavy tohoto významného jubilea. Nejdříve se konala školní oslava ve vyzdobené kreslárně, kde promluvil ředitel školy za účasti všech významných hostů. Žáci recitovali a zpívali. Následně se konala městská slavnost. Bechyňská škola byla zařazena do průvodu městem, v čele průvodu byl nesen obraz prezidenta republiky, pak standardy a odznaky školy, národa a práce (srp a kladivo). Na náměstí se konala manifestace lidu.¹⁷³

Narozeniny K. Gottwalda

Na oslavu narozenin prezidenta republiky provedly závody, úřady a školy akci s názvem Týden vzorné práce. „Škola v tomto týdnu snížila absenci žáků a snažila se zvýšit pilnost a pracovitost žáků. Škola uspořádala závody v udržování pořádku a čistoty ve škole. Byla uspořádána přednáška učitele keramické školy, ve slohu psány příběhy ze života pana prezidenta a v kreslení psány citáty z jeho děl národohospodářské diagramy. Byla zlepšena výzdoba ve škole a panu prezidentovi bylo zasláno blahopřání jménem žáků a učitelů školy a popsána práce, kterou škola ve svém dvouletém plánu udělala a co chystá během dalších 5 let.“¹⁷⁴

¹⁷² Školní kronika, Bechyně, kronika Obecné a Měšťanské školy, 1945–1952, s. 84.

¹⁷³ Tamtéž, s. 86.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 88.

Svátek práce

1. května se konala oslava svátku práce v okresním městě Týně nad Vltavou. Akce se zúčastnili učitelé školy a žáci pěveckého sboru, kteří zazpívali na náměstí a odpoledne v zahradě sokolovny.¹⁷⁵

Výročí konce války

9. května proběhlo na bechyňské škole znění státní hymny jako vzpomnutí na květnovou revoluci, na den vítězství. Žáci měli možnost debatovat s přímým účastníkem bojů panem J. Svitákem. Poté se žáci odebrali na náměstí, kde se konaly oslavy města. U této příležitosti byl pořádán Běh vítězství, ten běželo 117 žáků školy.¹⁷⁶

Komunistická ideologie

V průběhu dalších let se pravidelně opakovaly všemožné oslavy spojené s komunistickou ideologií, které masivně působily na občany Bechyně. Můžeme například zmínit oslavu podepsání spojenecké smlouvy se Sovětským svazem, nebo oslavy narozenin J. V. Stalina. Často zmiňovaní byli ve škole V. Y. Lenin a K. Marx, dovršitel a uskutečnitel myšlenek komunismu. Během sjezdů KSČ se škola pravidelně zavazovala k různým prospěšným akcím a úkolům. Například u příležitosti 9. sjezdu se jednalo o sběr papíru. Bylo určeno, že každé dítě má sebrat 9 kg papíru od ledna do června. Předpokládalo se, že ve škole seberou 1386 kg papíru, ale to se jim podařilo mnohonásobně překonat. V den sjezdu bylo sebráno 5017 kg a tím byl plán splněn na 361 %.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Školní kronika, Bechyně, kronika Obecné a Měšťanské školy, 1945–1952, s. 97.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 99.

¹⁷⁷ Tamtéž s. 101.

Závěr

Cílem této kvalifikační práce bylo poskytnout historické informace o bechyňské základní škole v kontextu doby, a to od roku 1900 do roku 1950 s přihlédnutím k historickým událostem u nás i ve světě.

V první části mé práce představuji město Bechyni a popisuji jeho historii, na tu navazuje část druhá, která nám přibližuje, jak se vyvíjelo školství v Bechyni. V třetí až sedmé části práce postupně rozpracovávám jednotlivá období.

Každé období vždy stručně charakterizuji, co do historických událostí a následně se zabývám událostmi na bechyňské škole. Zde jsou vždy vypíchnuty zajímavé a ojedinělé události, ale i ty, které se opakovaly pravidelně.

Jako zdroj pro hlavní část práce posloužily školní kroniky, které podaly ucelený pohled na chod ve škole, ale i na významné události, kterých se škola účastnila. Zápis do kronik obstarával vždy úřadující ředitel, a tudíž se vždy zápis trochu lišil co do stylu a sdělení.

Na zápisech do kroniky bylo zajímavé pozorovat, jak tehdejší nálada ve společnosti, politické uspořádání ve státě nebo jiné významné události ovlivňovaly myšlení tehdejšího obyvatelstva a jaké postoje obyvatelstvo vyjadřovalo k různým historickým událostem.

Zkoumat období od roku 1900 do roku 1950 bylo zajímavé a věřím, že přineslo i zajímavý výsledek co se týče informační hodnoty této práce, která může být komukoli nápomocná při hledání informací týkajících se historie bechyňské školy.

Seznam použité literatury

Odborná literatura

KRAJÍČ, Rudolf. Bechyně-historické město nad Lužnicí. Bechyně: Městský úřad, 2000. 180 s. ISBN 80-238-5575-1.

ČORNEJ, Petr. Dějiny českých zemí. Brno: Fragment, 2003, s.128. ISBN: 80-7200-760-2, 80-7200-704-1.

HUŠEK, Petr a Josef SMOLÍK. Politický systém a politické strany České republiky. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2019, s. 111. ISBN 978-80-7509-665-4.

RYCHLÍK, Jan. 1918: rozpad Rakouska-Uherska a vznik Československa. V Praze: Vyšehrad, 2018, s. 275. ISBN 978-80-7429-988-9.

NEDOROST, Libor. Češi v 1. světové válce. Praha: Libri, 2006, s. 240. ISBN 978-80-7277-321-3.

NĚMEČEK, Jan. Kapitoly z osvobození Československa 1945. Praha: Academia, 2017, s. 269. 1938-1953. ISBN 978-80-200-2781-8.

BURIAN, Michal. Atentát: operace Anthropoid 1941-1942. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-AVIS, 2002, s. 95. ISBN 80-7278-157-X.

ZÍDEK, Petr, Jana ČECHUROVÁ, Dagmar HÁJKOVÁ, et al. Budovatelé státu: příběhy osobností, které ovlivnily vznik Československa. Praha: Knižní klub, 2018, s. 317. Universum. ISBN 978-80-242-6230-7.

ČORNEJOVÁ, Ivana, Tomáš KASPER, Dana KASPEROVÁ, et al. Velké dějiny zemí Koruny české. Praha: Paseka, 2020, s. 722. ISBN 978-80-7432-985-2.

Nepublikované dokumenty

Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1879-1904.

Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901-1940.

Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1940-1945.

Školní kronika, Bechyně, kronika Obecné a Měšťanské školy, 1945-1952.

Elektronické dokumenty

Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1879–1904. [online]. SOkA Tábor. Dostupné na <https://digi.ceskearchivy.cz>.

Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1901–1940. [online]. SOkA Tábor. Dostupné na <https://digi.ceskearchivy.cz>.

Školní kronika, Bechyně, kronika Národní školy, 1940–1945. [online]. SOkA Tábor. Dostupné na <https://digi.ceskearchivy.cz>.

Školní kronika, Bechyně, kronika Obecné a Měšťanské školy, 1945–1952. [online]. SOkA Tábor. Dostupné na <https://digi.ceskearchivy.cz>.

Český statistický úřad: Počet obyvatel v obcích k 1.1.2020. Praha. 30. dubna 2020. [cit. 2020-05-01] Dostupné. [online] <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112019>.

DROCÁR, Jan; LOUŽECKÝ, Pavel. Historická šlechta: Paar – základní údaje. [cit. 2019-06-16]. Dostupné. [online], www.historickaslechta.cz.

Abstrakt

ČERNÝ, A. *Historie školy v Bechyni v letech 1900-1950*. České Budějovice 2021. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce Martin Weis.

Klíčová slova: škola, Bechyně, historie, politika, výuka, vzdělání, výchova.

Bakalářská práce se zabývá popisem a vývojem školství v obci Bechyně s přihlédnutím k historickým událostem, a to v letech 1900-1950. Práce nejdříve stručně mapuje vývoj školství v obci. V dalších pěti kapitolách se práce zabývá jednotlivými časovými obdobími. Nejdříve stručně popisuje danou dobu a pak přibližuje život a chod na škole v Bechyni. Podává tak ucelený pohled na dané období.

Abstract

History of school in the town Bechyně in the years 1900-1950.

Key words: school, Bechyně, history, politics, teaching, education, upbringing

The thesis deals with a description and progress of education in the township of Bechyně with regard to historical events in the years 1900 to 1950. Firstly, the text briefly maps out the progress of education in the city. The next five chapters of the thesis present individual time periods. First, they briefly describe the given time period and then focus on life at the school and how the school used to work. By this, the thesis gives us a comprehensive view of the given time period.

Seznam příloh

I. Žáci a žákyně ve školním roce 1905-1906.

II. Žáci ve školním roce 1905-1906.

III. Slavnostní otevření železobetonového mostu za účasti žáků v roce 1928.

IV. slavnostní otevření železobetonového mostu v roce 1928.

V. Učitelský sbor v ve školním roce 1929-1930.

VI. Oslavy mládeže v roce 1938.

VII. Proslov ředitele školy při oslavách mládeže v roce 1938.

Přílohy

I. Žáci a žákyně ve školním roce 1905-1906

II. Žáci ve školním roce 1905-1906

III. Slavnostní otevření železobetonového mostu za účasti žáků v roce 1928

(C) DigiArchiv SOA v Třeboni

IV. slavnostní otevření železobetonového mostu v roce 1928

(C) DigiArchiv SOA v Třeboni

V. Učitelský sbor v ve školním roce 1929-1930

VI. Oslavy mládeže v roce 1938

VII. Proslov ředitele školy při oslavách mládeže v roce 1938

(C) DigiArchiv SOA v Třeboni